

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Sigrid Vergi

**EESTI KOOLINOORTE TEADLIKKUS
SALAKAUPADEST VÄIKE-MAARJA VALLA
KOOLIDE NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Helle Koitla,

bakalaurusekraad (magistrikraadile vastav kvalifikatsioon)

Kaasjuhendaja:

Maret Güldenkoh, MBA

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2018
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Eesti koolinoorte teadlikkus salakaupades Väike-Maarja valla koolide näitel</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Estonian Pupils' Awareness of Smuggled Goods on the Example of Schools in Väike-Maarja</p> <p>Töö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 35-st leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 55 allikat. Töö on aktuaalne, kuna koolide põhikooli- ja gümnaasiumite ainekavades keskendutakse pigem ühiskonnaõpetusele. Lõputöö panustab Maksu- ja Tolliameti arengukavas 2017-2020 olevasse alaeasmärki, kus üheks suunaks on suurendada noorte maksutarkust luues neile kaasaegseid võimalusi maksu- ja tollialaste teadmiste saavutamiseks.</p> <p>Lõputöö eesmärk on selgitada välja koolinoorte salakaupade alased teadmised.</p> <p>Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Analüüsida ja sünteesida teoreetilistest allikatest salakauba ning selle tõkestamise meetmeid ning teadlikkuse mõõtmise meetodeid. 2. Selgitada välja, millist informatsiooni edastab Maksu- ja Tolliamet koolinoortele salakaupadest. 3. Analüüsida koolinoorte salakaupade alaseid teadmisi. <p>Salakauba kohta informatsiooni saamiseks analüüsitakse teemakohast erialakirjandust. Teada saamaks koolinoorte teadlikkust salakaupadest tehakse küsitlus, analüüsitakse saadud vastuseid, tehakse järeldused ning tuuakse saadud tulemused välja joonistena. Lõputöö kirjutamisel jõudis autor järeldusele, et Rakke, Simuna ja Kiltsi koolide koolinoored on piisavalt teadlikud salakaupadest ning nende negatiivsetest tagajärgedest.</p>	
Võtmesõnad: koolinoored, salakaup, sigaretid, narkootikumid, alkohol	
Võõrkeelsed võtmesõnad: <i>students, smuggled goods, cigarettes, alcohol, drugs</i>	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Sigrid Vergi</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Juhendaja: _____ Allkiri: _____</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Kaasjuhendaja: _____ Allkiri: _____</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p> <p>Kolledži direktor: _____ Allkiri: _____</p>	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. SALAKAUBA OLEMUS JA LEVIKU TÕKESTAMINE.....	6
1.1. Salakauba olemus.....	6
1.2. Salakaubaveo vastased meetmed	12
2. KOOLINOORTELE SUUNATUD TEAVITUSTEGEVUS	20
2.1. Koolinoortele edastatav informatsioon salakaupadest	20
2.2. Koolinoorte salakaupade alased teadmised.....	28
KOKKUVÕTE	34
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	39
Lisa 1. Ravimi koguselised piirangud Eestisse saabumisel	46
Lisa 2. Reisijale kehtivad piirangud Euroopa Liidu sisesel ja Euroopa Liidu välisel reisimisel.....	47
Lisa 3. Alkoholi jaotus legaalseks ja illegaalseks alkoholiks	48
Lisa 4. Reisijale kehtivad koguselised piirangud Euroopa Liidu sisesel ja Euroopa Liidu välisel reisimisel.....	49
Lisa 5. 06.11.2017 teabenõue	50
Lisa 6. 22.12.2017 teabenõue	51
Lisa 7. Maksu- ja Tolliameti 2018. aasta kampaania.....	54
Lisa 8. Küsimustik Väike-Maarja valla koolide õpilastele.....	57
Lisa 9. Väike-Maarja valla koolide küsitlus	58

SISSEJUHATUS

Inimeste teadlikkus areneb pidevalt ning omandatud teadmisi kasutavad nad kogu oma ülejäänud elu. Noortele tuleb juba kooli ajal jagada informatsiooni salakaupadest ning sellega kaasnevatest tagajärgedest, et ennetada salakaubaga tegelemist. Neile peab rääkima maksude maksmise tähtsusest, kuna sellest sõltub nende tuleviku heaolu. Salakaubaveoga jääb aga suur osa makse riigil saamata. Salakaubaturgu mõjutab legaalse kauba ja salakauba hinna erinevus.

Teema on aktuaalne, kuna Siseministeeriumi siseturvalisuse arengukavas aastateks 2015-2020 üldeesmärgiks on see, et inimesed panustaksid turvalisusesse läbi teadlikkuse ja oskuste tulla toime iseenda ja teiste kaitsmisega ohtude eest. Selle täitmiseks on tõhusam piirihaldus, mis tagab finantsjulgeoleku ja ühiskonnakaitse, kuna salakaupadest saamata jäänud summa mõjutab riigi eelarvet. Selle täitmiseks panustatakse riigipiiri valvamise ja kaitsmise arendamisse.

Lõputöö teema on uudne, kuna koolide põhikooli- ja gümnaasiumite ainekavades keskendutakse pigem ühiskonnaõpetusele. Põhikooli ühiskonnaõpetuses keskendutakse majandusele üldiselt. Gümnaasiumi ühiskonnaõpetuses omandatakse esmased majandusalasead teadmised, mida on vaja et ühiskonnas hakkama saada. Lõputöö panustab Maksu- ja Tolliameti arengukavas 2017-2020 olevasse alaeesmärki, kus üheks suunaks on suurendada noorte maksutarkust luues neile kaasaegseid võimalusi maksu- ja tollialaste teadmiste saavutamiseks.

Lõputöö probleemiks on see, et ei ole ühtset ülevaadet, millist informatsiooni teavad noored salakaupadest. Koolinoortele tuleb enne kooli lõpetamist jagada informatsiooni salakaupadest, see suurendab nende panust muuta maailm turvalisemaks. Millised on koolinoorte salakaupade alased teadmised?

Lõputöö eesmärk on selgitada välja koolinoorte salakaupade alased teadmised.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Analüüsida ja sünteesida teoreetilistest allikatest salakauba ning selle tõkestamise meetmeid ning teadlikkuse mõõtmise meetodeid.
2. Selgitada välja, millist informatsiooni edastab Maksu- ja Tolliamet koolinoortele salakaupadest.
3. Analüüsida koolinoorte salakaupade alaseid teadmisi.

Lõputöös kasutatakse kombineeritult kvantitatiivset ja kvalitatiivset uurimismeetodit. Salakauba kohta informatsiooni saamiseks analüüsitakse teemakohast erialakirjandust. Teada saamiseks koolinoorte teadlikkust salakaupadest tehakse küsitlus, analüüsitakse saadud vastuseid, tehakse järeldused ning tuuakse saadud tulemused välja joonistena.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade salakaupade olemusest ja salakauba tõkestamise meetmetest. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade salakaupade olemusest. Teises alapeatükis antakse ülevaade salakaubaveo vastastest meetmetest.

Teises peatükis analüüsitakse teavitustegevuse tõhusust koolinoorte teadlikkusest salakaupadest. Esimeses alapeatükis analüüsitakse Maksu- ja Tolliameti poolt salakaupade kohta jagatavat informatsiooni ning selgitatakse välja kuidas informatsiooni on võimalik kätte saada. Teine alapeatükk põhineb koolinoorte hulgas läbiviidud küsitlusel. Analüüsitakse küsitluse käigus saadud vastuseid, selgitatakse välja koolinoorte teadlikkus salakaupadest.

1. SALAKAUBA OLEMUS JA LEVIKU TÕKESTAMINE

1.1. Salakauba olemus

Salakaup on kaup, mis on toodud riiki ebaseaduslikult. Peamine põhjus miks salakaubaveod toimuvad on see, et salakauba alla kuuluvad keeldude ja piirangutega kaubad. Salakaubana tuuakse üle piiri peamiselt sigarette, alkoholi, narkootikume ning kütust. Põhjus miks inimesed ostavad salakaupa on see, et võrreldes legaalse kaubaga on salakaup odavam. Salakaubamüüja ei anna ostjale garantiid, et ostetud toode tema tervist ei kahjusta.

Salakaubanduse hulka kuuluvad võltsitud toodete salakaubavedu ning ebaseaduslik tootmine ja turustamine (EUR-Lex, 2013). Salakaubandus hõlmab endast võltsitud või valeandmetega deklaratsioonide esitamist ning kaupade peitmist seaduslike veoste, reisijate juurde või veokite sisse. Deklaratsioonis esitatakse valeandmeid kauba kohta – näiteks kirjeldus, väärtus, päritolu. Salakauba toomise tulemusena jäävad maksmata tolli- ja käibemaks ning aktsiis. (Tvrda & Kupka, 2015, p. 373) Aktsiisitõusud on mõjutanud aktsiisikaupade (alkohol, tubakatooted, kütus) hindu. Suur hinnavahe legaalse ja illegaalse kauba vahel on suurendanud salakauba toomist Eestisse, mis omakorda vähendab maksude laekumist riigieelarvesse.

Euroopa Liidu äärealal on ebaseaduslik kauplemine laialt levinud ning inimesed ei teadvusta endale, et salakaubavedu on kuritegu, millega kaasnevad karistused. Arvatakse, et salakaubavedu on üks raha teenimise võimalus, millega saab parandada majanduslikku olukorda. (Pullat & Pullat, 2012, p. 68)

Salakaubavedajaid liigitatakse kaheks – juhuslikud ja regulaarsed. Juhuslik salakaubavedaja on see, kelle puhul on tegemist ühekordse salakaubaveoga. Regulaarsed salakaubavedajad näevad salakaubaveol ärist eesmärki. Salakaubaga äritsemise tulemusena saadakse tulu, mis suurendab ettevõtte tulu või katab kahjud. (Antonopoulus & Hall, 2015, p. 51)

Kaupadele kehtestatud keelud ja piirangud on ajend, mis loob võimalusi ebaseadusliku kaubandustegevuse ja salakaubaveo jaoks. Salakaubavedu hõlmab endast ebaseaduslike kaupade või inimeste viimist üle piiri. Ebaseaduslike narkootikumide ja psühhotroopsete ainete kaubitsemine on peamiseks äritegevuseks kuritegelikele organisatsioonidele. (Basu, 2014, p. 16) Inimesed, kes toovad üle piiri narkootikume ärilisel eesmärgil ei mõtle nende inimeste tervisele, kellele nad narkootikume müüvad. Nende jaoks on esmatähtis raha teenimine, kuid nad ei pööra sellele tähelepanu, mida müüdüd narkootikum ostja tervisele teeb.

Inimeste heaolu tagamiseks on keelatud üle piiri toimetada narkootilisi aineid ja nende lähteaineid ning on piiratud ravimitega reisimist. Eestis reguleerib narkootiliste ja psühhotroopsete ainete valdkonda narkootiliste ja psühhotroopsete ainete seadus. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete sisse- ja väljaveo nõudeid ja neid sisaldavate ravimitega reisimist reguleerib ravimiseadus. (Ravimiamet, 2017a) Ravimitega reisimiseks võib olla vaja Ravimiameti luba, Schengeni tunnistust või retsepti koopiat tõendamaks, et ravimid on arsti poolt välja kirjutatud ja apteegist välja ostetud ning need on mõeldud vaid isiklikuks tarbimiseks (Ravimiamet, 2017b).

Ravimiameti loata võib isiklikuks tarbimiseks kaasa võtta kuni kümme erineva nimetusega ravimipreparaati, iga ravimit kuni viis jaemüügipakendit (vt lisa 1). Näiteks 2015. aastal peeti reisisadama D-terminalis kinni mees, kelle sõidukist avastati anaboolseid asteroide, mis parandavad inimese sportlikku sooritusvõimet ning suurendavad lihasmassi. Anaboolseid steroide sisaldavaid ravimeid võib müüa üksnes arstiresepti ja ravimiameti antud loa alusel ning reisides peab olema kaasas arsti teatis või ravimiresept. (Maksu- ja Tolliamet, 2015)

Koolinoorte seas viidi läbi 2011. aastal uuring, kus hinnati nende kokkupuudet narkootikumidega. Uuringus selgus, et kõige esimene kokkupuude noortel on kanepiga, millele järgnevad amfetamiin, kokaiin ja ecstasy. Koolinoored on huvitatud narkootikumide tarbimisest, kuna nad ei ole teadlikud riskidest, mis kaasnevad uimastite ebaseadusliku tarbimisega. Nende kokkupuude narkootikumidega on seotud sõprusringkonnaga ning rohkem on kokku puutunud need noored, kellel on sõbrad juba eelnevalt seda teinud. Uuringus selgus, et on erineva hoiakuga noori. Need, kes suhtuvad

narkootikumidesse negatiivselt ning need, kes suhtuvad positiivselt. (Järvinen & Østergaard, 2011, pp. 334-335) Noored jagati nelja kategooriasse (vt tabel 1).

Tabel 1. Noorte suhtumine narkootikumidesse (Järvinen & Østergaard, 2011, p. 339; autori koostatud)

Kategooria	Eelnev kogemus narkootikumidega	Suhtumine narkootikumidesse
A	Puudub	Kanep, kokaiin ja amfetamiin on ohtlikud
B	Proovinud kanepit, kuid ei proovi enam kunagi	Kanep, kokaiin ja amfetamiin on ohtlikud
C	Proovinud kanepit ning teeb ka edaspidi	Kanep, kokaiin ja amfetamiin on vähem ohtlikud
D	Proovinud narkootikume ning teeb seda ka edaspidi	Kanep, kokaiin ja amfetamiin ei ole ohtlikud

Tabelis 1 on toodud välja noorte jagunemine kategooriatesse A, B, C ja D. Küsitluse käigus selgus, milline on noorte eelnev kokkupuude narkootikumidega ning kuidas nad nendesse suhtuvad. Selgus, et noortel, kes kuulusid kategooriasse A puudus eelnev kogemus narkootikumidega ning nende suhtumine narkootikumidesse oli negatiivne. Seevastu kategooriasse B kuuluvatel noortel oli eelnev kogemus, kuid edaspidi nad väldivad selle kordumist ning nende suhtumine narkootikumidesse oli negatiivne. Kategooriasse C ja D kuuluvatel noortel on olnud eelnev kogemus narkootikumidega ning nad teevad seda ka edaspidi. Nende noorte suhtumine narkootikumidesse oli positiivne, mis tuleneb sellest, et nad teevad seda ka edaspidi. (vt tabel 1) Samal teemal on tehtud ka teine uuring, kus selgus, et esimene kokkupuude on noortel kanepiga. Kanepile järgnevad kokaiin, amfetamiin ja ecstasy. Uuringus keskenduti noortele vanuses 16-24 eluaastat. (Friis, Østergaard, Reese & Lasgraad, 2017, p. 765)

Steffenak'i, Wilde-Larsson'i, Hartz'i ja Nordström'i (2015, pp. 241-243) uuring keskendus 16-24 eluaastas noortele, kuid neile kellel on tervisega probleemid ning nad peavad tarvitama psühhotroopseid ravimeid. Psühhotroopsed ravimid parandavad inimese vaimset tervist. Selgus, et noored on kogenud nii head kui ka halba kogemust psühhotroopsete ravimitega. Heaks kogemuseks võib pidada nende arvates head enesetunnet, mis valdab

peale kasutamist. Halb kogemus on seotud väsimuse ning teadvuse kaotamisega. Uuring tehti, kuna noorte vaimne tervis on kõige tähtsam ning paljud noored vajavad psühhotroopseid ravimeid, et oma tervist parandada. (Steffenak, Wilde-Larsson, Hartz, & Nordström, 2015 pp. 241-243)

Kõik kolm eelpool kirjeldatud uuringut keskendusid noortele ning nende kokkupuutele narkootikumidega. Viimane uuring oli spetsiifilisem ning keskendus kindlale valdkonnale. Narkootikumid kui ka psühhotroopsed ravimid on seotud salakaubaga. Narkootikumid on salakaup, kuna nende tarvitamine on keelatud ning psühhotroopsed ravimid on sellisel juhul, kui lubatud kogust on ületatud või kui puudub Ravimiameti luba, Schengeni tunnistus või arsti poolt kirjutatud retsept (Ravimiamet, 2017b).

Alkoholi salakaubavedu on Läänemere piirkonna organiseeritud kuritegevuse alaliik (Pullat & Pullat, 2012, p. 64). Euroopa Liidu piiriäärsed riigid moodustavad peamise sissevoolu koha ebaseaduslikult kaubeldavate sigarettidega Vahemere ja idapiiril asuvates Euroopa Liidu liikmesriikides (Antonopoulos & Hall, 2015, p. 49). Peamised salakauba päritoluriigid on Venemaa, Ukraina ja Valgevene. Venemaalt toodud kaupade puhul on suurem osa ehtsad, kuid kogused lubatust suuremad. (EUR-Lex, 2013) Nii väljaspool Euroopa Liitu Eestisse saabuvale reisijale kui ka Euroopa Liidu liikmesriikidest saabuvale reisijale kehtivad alkoholi koguselised piirangud (vt lisa 2). Lubatud koguse ületanud ning deklareerimata kaubad kuuluvad salakauba alla.

Salakaubaks on alkohoolsed joogid, millel on kaubamärk, kuid see on ebaseaduslikult imporditud – ületanud reisijale kehtivat piirangut või viidud üle piiri peidetud kujul. Nõuetele mittevastav alkohol sisaldab etanooli, kuid võib sisaldada ka koostisosi, mis ei ole mõeldud toiduks (vt lisa 3). Need tooted on odavamad ning neid tarbitakse alkoholi asendajatena. Sinna kuuluvad odekolonn, lakid ning süütevedelik. Võltsitud alkoholi alla kuuluvad joogid, mille tootmisel on rikitud intellektuaalomandi õigust. (International Alliance For Responsible Drinking, kuupäev puudub) Salaalkoholi ostes pole tarbija teadlik, mida see sisaldab. Näiteks 2001. aastal osteti Pärnumaal salaalkoholi asemel puupiiritust, mis on mürgine ning mille väike tarbimine põhjustab juba mürgistuse (Erilaid, 2001).

Golunov (2017, p. 895) väidab, et nõudlus odavate sigarettide järele suurenes peale Balti riikide ühinemist Euroopa Liiduga. Balti riikidel tuli vastu võtta Euroopa Liidu eeskirjad ning suurendada tuli aktsiisimakse, mis tõstsid illegaalset tubakatoodete müüki. Salasigaretide osakaal on Eestis langemas, kuid sellegipoolest moodustavad nad suure osa tubakaturust. Maksumärgita sigarettid moodustasid 2016. aastal 18-21% tarbitud sigarettidest. 2016. aastal avastati kokku 11,8 miljonit salasigaretti, mis moodustab 7% kogu sigarettide salaturust. (Rajavee, 2017) Suur osa võltsitud ja salakaubana toodavatest sigarettidest toodi Venemaalt ja Valgevenest (KPMG, 2016). Väljaspool Euroopa Liitu Eestisse saabuvale reisijale kehtivad tubakatoodete koguselised piirangud. Samuti kehtivad koguselised piirangud Euroopa Liidu liikmesriikide vahel (vt lisa 4). Salasigarette tarbitakse, kuna nad on odavad ning ostmisega välditakse aktsiisi maksmist.

Aktsiisimaksul on tarbimist piirav eesmärk, millega vähendatakse tubakatoodete negatiivset mõju elanikele. Tubakatooted on tervisele kahjulikud ning nende tarbimine pikas perioodis mõjutab inimese tervist. Illegaalsete sigarettide tarbimist mõjutab tarbijate arv ning hinnavahe legaalse kauba vahel. Näiteks maksab salasigareti pakk kaks eurot ning legaalne sigareti pakk neli eurot. Inimesel on võimalus valida, kas ta ostab kallima või odavama toote, siis valib ta odavama, mis tõstab omakorda illegaalsete sigarettide nõudlust. Nõudluse suurenedes, suureneb ka pakkumine, millest võib järeldada, et nõudlus on seos hinna ja nõutava koguse vahel.

Relvad salakaubana on tsiviilkäibes keelatud. Tsiviilkäibes keelatud relvad on ohtlikud külm-, tuli- ja elektrišokirelvad ning laskemoon. Külmrelvad on kasteet, teleskoopnui ning lõike-, torke- või löögirelv, mis imiteerib mõne muu eseme kuju või on peidetud selle sisse. Tulirelvadest on tsiviilkäibes keelatud tulirelv, mis imiteerib mõne muu eseme kuju, sileraudne püss ning tulirelv, mis võimaldab lahivõetuna lasu sooritamist ning relv, millel puudub markeering. (Relvaseadus, 2001) Politsei- ja Piirivalveameti väljastatud eriloa alusel on reisijal õigus relva ja laskemoona sisse- ja väljavedu.

Salakaupadeks on võltskaubad, mis on ebaseaduslikult järgi tehtud, kopeeritud või on kasutatud kellegi teise poolt patenteeritud kaubamärki ning sellega rikutakse intellektuaalomandi õigust. Võltskaubad rikuvad intellektuaalomandi õigust, mis on enam seotud autoriõiguse rikkumisega. (Rutter & Bryce, 2008, pp. 1146-1147) Intellektuaalne omand jaguneb autoriõiguseks, autoriõigusega kaasnevaks õiguseks ja

tööstusomandiõiguseks. Tuntum tööstusomandi õigus on kaubamärk. Kaubamärk on tähis, millega on võimalik eristada ühe isiku kaupa või teenust teise isiku samaliigilisest kaubast või teenusest. Kaubamärki märgates peab tarbija aru saama, et toodet pakub mingi kindel ettevõtja. (Patendiamet, 2017)

Kaubamärki patenteerides tagatakse kaubamärgi ainuõigus, mis tähendab seda, et teised isikud ei tohi patenteeritud kaubamärki ega sellele sarnast kaubamärki kasutada, kuna neil pole selleks õigust. Sellest ei peeta kinni ning sellegipoolest tehakse tuntud firmamärkide tooteid järgi. Võltskaupa ostetakse, kuna selle hind on soodsam kui originaali puhul (Rutter & Bryce, 2008, p. 1151). Võltskaupa ostes ei saa olla ostja kindel selle kvaliteedis. Kauba hind võib olla küll odavam kui originaaltoote puhul, kuid see ei taga toote kestvust. Veel ei ole võltskauba puhul teada, millistes tingimustes toode on valmistatud ning tarnitud. Näiteks võidakse salasigarette transportida koos kahjulike ainetega.

Rutter & Bryce (2008, p. 1153) viisid läbi uuringu, mille eesmärk oli teada saada, kui teadlikud on ostjad sellest, et nende ostetav kaup on võltskaup. Uuringus selgus kolm varianti. Esimeseks oli see, et ostjad on teadlikud sellest, et nad ostavad võltskaupa. Peamised võltskaubad mida osteti olid muusika, DVD-d, arvutimängud, arvutitarkvara, mänguasjad ning riided. Teiseks oli see, et ostjad ei ole teadlikud, et nad ostavad võltskaupa ning kolmas variant oli see, et kuigi nad ei ole ostnud võltskaupa, kaaluvad nad tulevikus selle ostmist. (Rutter & Bryce, 2008, p. 1153)

Salakauba alla kuuluvad ohustatud taime- ja loomaliikide alla kuuluvad isendid. Ohustatud taime- ja loomaliikide hävimise vältimiseks looduses on sõlmitud rahvusvaheline kokkulepe, mida teatakse kui CITES (*Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora*). CITESi eesmärk on reguleerida rahvusvahelist kaubandust ohustatud looma- ja taimeliikidega. (Mathur, 2009, p. 291) CITES konventsioonis on ohustatud liigid jaotatud kolme lisasse. Esimesse kuuluvad väljasuremisohus olevad liigid. Teise lisasse kuuluvad liigid, mis hetkel ei ole väljasuremisohus, kuid kontrollimatu kaubitsemine võib seda põhjustada ning kolmandasse lisasse on iga konventsiooniosaline riik määranud liigid, mis sinna kuuluvad. (Blue Sky, 2010, p. 35)

Euroopa Liit on kehtestanud CITESile rangemad reeglid ning jaotanud ohustatud liigid nelja lissasse. Lissasse A on kantud liigid, mis on väljasuremisohus. Lisa B alla kuuluvad liigid, millega kaubeldakse suurel hulgal, et see ohustab nende liikide säilimist. Lisa B alla ei kuulud lissadesse A ja B ning lisa D alla liigid, mis ei kuulu lissadesse A-C ning mida imporditakse koguses, mis õigustab nende seiret. (Nõukogu määrus (EÜ) nr 338/97, looduslike looma- ja taimeliikide kaitse kohta nendega kauplemise reguleerimise teel, 1996)

Kokkuvõtvalt selgus, et salakauba alla kuuluvad võltsitud tooted ja nende ebaseaduslik tootmine ning turustamine; keeldude ja piirangutega kaubad. Euroopa Liidu piiriäärsed riigid (Venemaa, Valgevene, Ukraina) on ohuks salakauba levikule. Peamised salakaubad, mida tuuakse Eestisse on sigaretid ja alkohol. Põhjus, miks inimesed ostavad salakaupa on hinnavahe legaalse ja illegaalse kauba vahel. Salakaup võib olla odav, aga tarbija ei saa olla toote kvaliteedis kindel. Kirjandusest lähtuvalt võivad salakaubad olla ebakvaliteetsed ja tervisele ohtlikud, kuna salaturul ei tehta toodetele kvaliteedikontrolli. Sellest tulenevalt ei tea tarbija, kuidas on toode valmistatud.

1.2. Salakaubaveo vastased meetmed

Salakaubavedu on kaupade või esemete viimine üle riigipiiri, kui see on seal riigis keelatud. Salakaubavedu on organiseeritud kuritegevuse alaliik, kuna salakaubavedu on eelnevalt planeeritud ning kokku on lepitud kauba peale laadimise koht ning kauba sihtkoht. Salakaubaveoga välditakse maksude maksmist ning impordi- ja ekspordi keeldu. Salakaubavedu mõjutavad nõudlus ja pakkumine, kuna nii kaua kui püsib nõudlus, püsib ka pakkumine. Salakaubaveo tõkestamiseks teeb Maksu- ja Tolliamet koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga ning Euroopa Liidu liikmesriikidega.

2017. aastal registreeriti Eestis 234 majanduskuritegu, millest 34% olid ebaseadusliku majandustegevusega seotud kuriteod. Majandustegevusega seotud kuriteod olid seotud peamiselt ebaseadusliku majandustegevuse ja maksualaste süütegudega. Perioodil 2003-2010 kasvas salakaubaveoga seotud kuritegude arv. (Justiitsministeerium, 2018) Piiriülene kuritegevus on väljakutse nii piiripunktides kui ka piiripunktidevahelisel alal. Hinnaerinevuse tõttu Eestis ja Venemaal ning suure töötuse osakaalu tõttu piirialadel on

aktsiisikaupade salakaubavedu endiselt suur. Siseturvalisuse arengukavas aastateks 2015-2020 on üheks eesmärgiks tõhusam piirihaldus. Piirihalduse üheks mõjutavaks teguriks on suurenev salakaubaveo surve piiripunktivahelistel aladel. Tõhusama piirihalduse tagamiseks on panustatud piirikontrolli, riigipiiri valvamise ja kaitsmise arendamisse. (Siseministeerium, 2015)

Salakaubanduseks kasutatakse mitmesuguseid võimalusi. Salakaupa veetakse veokonteinerite, maanteeõidukite, väikeste laevadega merd ja jõgesid pidi, rongidega, lennukilasti hulgas ja postiga. Väikeste koguste korduv salakaubana üle piiri toimetamine on piirialadel suureks probleemiks. Selline salakaubavedu on hästi organiseeritud, mille tulemusena koondatakse väikesed kogused suuremateks partiideks ja transporditakse need ebaseaduslikuks müügiks teise liikmesriiki. (EUR-Lex, 2013)

Viimastel aastatel on dronide kasutamine muutunud populaarseks. Näiteks sai Soome piirivalve 2017. aasta novembris teate Venemaalt üle piiri lendavast droonist, mida kasutati salasigaretiveoks ning kokku leiti 45 plokki sigarette (YLE/PM, 2017). See sunnib tolli leidma uusi võimalusi, kuidas takistada dronide kasutamist salakaubaveoks. Tolli ülesanne on püsida salakaubavedajatest ühe sammu võrra eespool, et takistada uute lahenduste tekkimist salakaubaveoks.

Toll täidab lisaks salakaupade vastasele võitlusele ka teisi funktsioone. Tolli funktsioonideks on (Rudzītis & Čevers, 2015, p. 24):

1. fiskaalne funktsioon;
2. siseturu kaitse;
3. salakaubaveo vastane võitlus.

Tollifunktsioonid lähtuvad riigi huvidest ning vajadustest, milleks on siseturu kaitse, maksude laekumine, avaliku julgeoleku tagamine ning legaalse kaubanduse hõlbustamine. Fiskaalse funktsiooni tagab Euroopa Liitu imporditud kaupade maksustamine aktsiisi, tolli ning käibemaksuga. (Rudzītis & Čevers, 2015, p. 24)

Samaaegselt fiskaalse funktsiooniga on tagatud ka siseturu kaitse. Maksustamisega kaitstakse siseturгу väljaspool Eestit tuleva konkurentsi eest. (Rudzītis & Čevers, 2015, p. 23) Salakaubaveo leviku tõkestamiseks on Maksu- ja Tolliametil kasutusel mitmed

meetmed, milleks on koostöö Euroopa Liidu liikmesriikidega, röntgenaparaatide kasutamine, numbrituvastussüsteemid, ebaseadusliku kauba konfiskeerimine, koostöö omavalitsuste ja töötajatega ning salakauba vastased kampaania. (Maksu- ja Tolliamet, 2014b)

Eelpool kirjeldatud meetmetele lisaks aitab salakaubavedu tõkestada ametnike poolt tehtud elektroonne riskianalüüs. Riskianalüüs on abiks piiriülese salakaubaveo avastamisel (Golunov, 2017, p. 885). Riskianalüüs algab ohu kindlakstegemise ja analüüsimisega, mille kaudu määratakse kahju raskusaste ning esineva riski tõenäosus. Riskianalüüsi eesmärk on hinnata ohtude eesmärgi, mida riskihindajad peavad kaaluma. Riskianalüüsi käigus hinnatud riskid ohustavad organisatsiooni ja selle eesmärki. (Lyon & Popov, 2017, pp. 35-44)

Riskianalüüsi käigus analüüsitakse ohutegureid, mis võivad viia seaduse rikkumiseni. Näiteks võivad ohuteguriteks olla kaup, päritolumaal ja isik, kes kaupa veab. Riskianalüüs on jaotatud kolmeks – strateegiline, taktikaline, operatiivne. Strateegilise riskianalüüsi käigus selgitatakse välja valdkonnad, millel on kõrge risk. Operatiivset riskianalüüsi rakendatakse tollipunktides. Taktikalist riskianalüüsi kasutab tolliametnik konkreetses tööolukorras. (Talvik, 1998, lk. 10-11) Riskianalüüs suurendab piirikontrolli tõhusust.

Numbrivahetussüsteemi andmekogu (edaspidi ANTS) eesmärk on transpordivahendite ning kaubakonteinerite kohta teabe kogumine ja töötlemine riiklike maksude kogumiseks ning rahvusvahelise kaubanduse seaduslikkuse tagamiseks. Samuti kasutatakse maksupettuste ja salakaubaveo tõkestamiseks. (Rahandusministeerium, 2017) ANTS salvestab, millises piiripunktis toimus piiriületus ning fikseerib piiriületuse aja ja teeb foto transpordivahendi numbrimärgist (Tolliseadus, 2017).

2017. aasta detsembris paigaldas Maksu- ja Tolliamet numbrituvastuskaamerad Eesti-Läti piirile, millega piiratakse Lätist ebaseadusliku alkoholi ostmist ja selle toomist Eestisse (Koovit, 2017). Alkoholi võib osta ainult enda isiklikuks tarbimiseks ning vastavalt koguselisele piirangule (Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus, 2002). Reisijal on võimalik lubatust suurem kogus alkoholi deklareerida, millega kaasneb käibe- ja aktsiisimaksu tasumine.

Maksu- ja Tolliamet konfiskeerib leitud salakauba, et piirata selle levikut turule. Salakauba konfiskeerimise otsuse väärteomenetluse korras teeb Maksu- ja Tolliamet ning kriminaalmenetluse korral kohus. Peale salakauba konfiskeerimist ning vastavate uurimistoimingute tegemist kaup hävitatakse. Tolliseaduse § 82 alusel tehakse kauba hävitamise kohta otsus, millele peab märkima tasu, mille peab maksma salakaupa riiki toimetada püüdnud isik (Tolliseadus, 2017). 09.08.2017 seisuga on Maksu- ja Tolliamet hävitanud 7893,49 liitrit alkoholi. 2016. aastal oli hävitatud alkoholi kogus liitrites 7725,71 ning 2015. aastal 52 804,8. (Reisenbuk & Prozes, 2017)

Narkootikumide salakaubavedu on organiseeritud kuritegevuse peamine majandustegevus, mille leviku tõkestamiseks tegi Maksu- ja Tolliamet 2017. aasta kevadel koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga ühisõppuse, mille eesmärk oli tabada postipakkide kaudu tellitavate narkootikumide tellijaid ja edasimüüjaid. Postipakkide teel on narkootikumide ja psühhotroopsete ainete tellimine kasvanud. Narkootikume tellivad üldjuhul inimesed vanuses 18-35 eluaastat. Levinumad narkootikumid, mida tellitakse on ecstasy või kanep. Veel on avastatud amfetamiini, hallutsinogeenseid aineid sisaldavaid seeni, fentanüüli ning kokaiini. 2016. aastal avastati posti- ja kullersaadestistest üle 600 narkootilise aine juhtumi, kuid 2017. aasta esimese kahe kuuga oli tuvastatud juba 150 narkootiliste aine kahtlusega saadetist. (Politsei- ja Piirivalveamet, 2017) Maksu- ja Tolliamet teeb lisaks eelpool kirjeldatud meetmetele rahvusvahelist koostööd salakaubaveo leviku tõkestamiseks.

Salakaubaveo leviku tõkestamiseks teeb Maksu- ja Tolliamet rahvusvahelist koostööd kolmel erineval tasandil, milleks on koostöö Euroopa Liidu riikidega, rahvusvaheliste organisatsioonidega ning kahe- ja mitmepoolne koostöö. Kahe- ja mitmepoolne koostöö on Soome, Venemaa ja Balti riikidega. Eesti osaleb Eesti-Soome politsei-tolli-piirivalve koostöös ning Venemaaga tagatakse kaupade kiire piiriületus. (Maksu- ja Tolliamet, 2016a)

Interpol korraldab iga aasta ühisoperatsiooni, mis ühendab tolli, politsei ja raviameti erinevatest riikidest üle maailma. Ühisoperatsioon kannab nime PANGEA, mille eesmärk on avastada ja tõkestada võltsitud ravimite levitamist ja internetis ebaseaduslikku ravimite müümist. 2017. aastal korraldatud ühisoperatsiooni käigus avastati postipakkidest 26

keelatud ravimisaadetist ning eemaldati viis ravimipakkumist eestikeelsest interneti leheküljelt. 2016. aastal oli kuus ravimitega seotud rikkumist vähem ehk siis kokku kakskümmend. (Maksu- ja Tolliamet, 2017) Ühisoperatsiooni käigus konfiskeeritud kaupade hulgas olid toidulisandid, valuvaigistid, epilepsia ravimid ning antipsühhootilised ravimid. Keskenduti veel ebaseaduslike meditsiiniseadmete (hambaraviseadmed, implantaadid), süstalde, kirurgiliste seadmete avastamisele. (Interpol, 2017)

Euroopa tasandil on üheks võimaluseks kuidas salakaubavedu ära hoida läbi Euroopa Pettusevastase Ameti (edaspidi OLAF). Euroopa Liidus on loodud OLAF, kes on vastutav Euroopa Liidu eelarve kaitsmise eest. OLAFi ülesanne oli tollipettuste avastamine ja uurimine ning riikidevaheliste salakaubaveovastaste operatsioonide koordineerimine. Ühised tollioperatsioonid on operatiivsed, kooskõlastatud ja sihipärased meetmed, mida tolliasutused rakendavad piiratud aja jooksul, et võidelda piiriülese salakaubaveo vastu. Tollioperatsioonid aitavad kaasa piiriülese kootöö tihendamisele. Maailma Tolliorganisatsiooni algatusel võttis operatsioonidest GRYPHON I ja II osa ligi 100 tolliasutust. (Euroopa Komisjon, 2017)

Maksu- ja Tolliamet korraldab korrapäraselt OLAFiga ühisoperatsioone, mille eesmärk on peatada kaupade ebaseaduslik üle piiri toimetamine (vt tabel 2). Ühisoperatsioonid on toimunud piiriäärsetes riikides, kuna seal on salasingarettivedu kõige suurem. Ühisoperatsioonide eesmärk on salasingarettide leviku tõkestamine.

Tabelis 2 nähtub Euroopa Liidu korraldatud ühisoperatsioonid aastatel 2013-2017. Selle ajavahemiku jooksul on ühisõppuse korraldamisel osalenud koos OLAF-iga neli riiki – Eesti, Leedu, Poola, Rumeenia. Eesti ja Rumeenia on ühisõppuste korraldamisel osalenud kahel korral (Eesti 2016-2017, Rumeenia 2013 ja 2015). 2013. aastal toimus kaks ühisoperatsiooni, kus teiseks korraldajaks oli Leedu. 2013. aasta esimese ühisoperatsiooni käigus avastati 23 miljonit sigaretti ning teisel ühisoperatsioonil 45 miljonit sigaretti. 2014. aastal oli korraldajaks ainult OLAF. 2013. aastast on avastatud salasingarettide arv tõusnud kuni aastani 2014, kus avastatud salasingarettide arv ulatus 130 miljonini ning peale seda on avastused märgatavalt langenud. 2017. aastal oli avastatud sigarettide arv 19 miljonit. (vt tabel 2)

Tabel 2. Euroopa Liidu korraldatud ühised tollioperatsioonid alates aastast 2013 (Euroopa Komisjon, 2017; autori koostatud)

Aasta	Ühise tollioperatsiooni nimetus	Korraldajad	Arestitud sigarettide arv (miljonit)
2013	Romoluk	Rumeenia, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	23
2013	Warehouse	Leedu, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	45
2014	Replica	Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	130
2015	Baltica	Poola, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	13
2015	Romoluk II	Rumeenia, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	3,74
2016	Magnum	Eesti, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	11
2017	Magnum II	Eesti, Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF)	19

Ühisoperatsioonidele lisaks on OLAF-il kasutusel programm Herakles, mis aitab Euroopa Liidu riikidel võidelda pettuste, korrupsiooni ja ebaseadusliku tegevusega. Herakles programme on kokku kolm. Esimene algas 2004. aastal, teine oli perioodil 2007-2013 ning kolmas on aastatel 2014-2020. Herakles III peamine eesmärk on tubaka salakaubaveo takistamine. (European Commission OLAF, 2017)

Euroopas kasutatakse tubakatoodete ebaseadusliku kaubanduse välja selgitamiseks erinevaid andmeid. Näiteks tolli konfiskeerimise andmed, suitsetamisuuringud, tühja paki uurimused tubakatoodete tarbimise kohta ning valitsuse ja kaubanduse järelevalveandmed tubakatoodete tarbimise kohta. (Antonopoulos & Hall, 2015, p. 48) Tühja paki uuringu läbiviimiseks määratakse kõigepealt linnad, kus hakatakse sigaretipakke korjama, millele järgneb sigaretipakkide kogumine ning nende töötlemine ja analüüsimine. Metoodika

seisneb selles, et korjatud sigaretipakkide hulgast eraldatakse Eesti maksumärkidega pakid, ülejäänud sigaretipakid moodustavad salakauba. 2016. aastal koguti Eestis tühja paki uuringu jaoks 6600 pakki sigarette. Selgus, et 74% salasigaretidest oli pärit Venemaalt või Valgevenest. (KPMG, 2016)

Sigaretide salakaubaveo vastu tuleb võidelda, kuna Euroopa Liidu liikmesriigid kaotavad salasigaretide tõttu sadu miljoneid eurosid saamata jäänud maksude pealt. Salakaubaveoga moodustub ebaseaduslik tarneahel, mis ohustab seaduslikke jaotuskanaleid ning tekitab ebaseadusliku konkurentsi legaalsete toodetega. Euroopa Komisjon ja Japan Tobacco International (edaspidi JTI) on sõlminud sigarettide salakaubaveo ja võltsimise vastase lepingu. Lepingu eesmärk on võidelda sigarettide salakaubanduse ja võltsimise vastu ning vältida, et JTI tooted satuva ebaseaduslikesse tarneahelatesse. Salakaubaveo tõkestamiseks kasutatakse sellist meetet, kus JTI jälgib toodangu liikumist. Näiteks märgitakse pakenditele sihtkoha jaemüügiturg ning sigarettide hulgi pakendid masinloetava triipkoodiga. (European Commission, 2007)

Sigaretide salakaubaveo tõkestamiseks on Maailma Terviseorganisatsioon loonud tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon, mille eesmärk on takistada salakaubandust. Salakaubanduse, keelatud tootmise ja võltsimise kõrvaldamine on olulised tubaka tarbimise leviku vähendamiseks. (Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon, 2005)

2013. aastal võeti kasutusele Euroopa piiride valvamise süsteem EUROSUR, et parandada liikmesriikide teadlikkust olukorrast ja reageerimisvõimet piiriülese kuritegevuse vastases võitluses (Euroopa Komisjon, 2017). EUROSUR on infovahetusraamistik, mille eesmärk on parandada Euroopa välispiiride haldamist läbi liikmesriikide toetamise ning suurendades nende olukorraalast teadlikkust ja reageerimisvõimet võitluses piiriüleste kuritegudega (European Border and coast guard agency, kuupäev puudub).

Kokkuvõtvalt selgus, et salakaubavedu on kaupade toimetamine üle riigipiiri, kui see on seal riigis keelatud. Näiteks on elektrišokirelv salakaup, kui reisija toob selle endaga kaasa, kuna elektrišokirelv on tsiviilkäibes keelatud. Salakaubaveo leviku tõkestamise eesmärk on peatada organiseeritud kuritegevus, mille tulemusena jääb riigil laekumata tolli-, aktsiisi- ja käibemaks. Salakaubaveo leviku tõkestamiseks teeb Maksu- ja Tolliamet koostööd

Politsei- ja Piirivalveametiga ning Euroopa Liidu liikmesriikide organisatsioonidega. Salakaubaveo leviku tõkestamiseks on kasutusel röntgenaparaadid ja numbrituvastussüsteemid ning ebaseadusliku kauba konfiskeerimine. Salakaubavedu aitab avastada riskianalüüs, milles määratakse kindlaks riskikriteeriumid näiteks kaup, päritolumaa ning isik, kes kaupa veab. Salakaubaveo tõkestamiseks tehakse rahvusvahelist koostööd. Eesti teeb koostööd Euroopa Pettustevastase ametiga, ühekoos viiakse läbi ühisõppuseid, mille eesmärk on avastada ja piirata salasigaretide levikut.

2. KOOLINOORTELE SUUNATUD TEAVITUSTE GEVUS

2.1. Koolinoortele edastatav informatsioon salakaupadest

Maksu- ja Tolliameti üheks ülesandeks on riigi julgeoleku tagamine ning salakaubaveo leviku tõkestamine. Riigi julgeoleku ja salakaubaveo leviku tõkestamise eest kannavad hoolt Maksu- ja Tolliameti ametnikud täites oma tööülesandeid. Kuid peale ametnike saab anda igaüks oma panuse tagamaks riigi heaolu ja turvalisust. Maksu- ja Tolliamet on panustanud salakaubaveo vastu võitlemiseks läbi reklaamkampaaniate, et suurendada inimeste teadlikkust sellest, mis on salakaup ning millised on tagajärjed salakaubaga äritsemisel. Maksu- ja Tolliameti ametnikud külastavad õppeasutusi, et suurendada koolinoorte teadlikkust salakaupadest.

Teadsaamiseks Maksu- ja Tolliameti poolt koolinoortele edastatud informatsiooni salakaupadest analüüsitakse aastate 2013-2018 kampaaniate materjale, 2016-2017. aasta koolide külastusi, infomessidel osalemist ning Maksu- ja Tolliameti külastamist koolide poolt.

Ajavahemikul 2016-2017 toimunud koolide külastuste ning infomesside toimumise informatsioon saadi 06.11.2017 teabenõudele (vt lisa 5). Kampaaniate kohta informatsiooni saadi 22.12.2017 teabenõudele (vt lisa 6), milles eesmärk oli saada Maksu- ja Tolliameti poolt läbiviidud salakaubavastaste kampaaniate sisu aastate 1991-2016 kohta. Teabenõude vastuseks saadi 2013. aasta, 2014. aasta ja 2016. aasta kampaaniad.

Teadsaamiseks, kas enne 2013. aastat on koolinoortele suunatud kampaaniad toimunud kasutas autor Google otsingumootorit, mille tulemuseks saadi Postimehe artikkel, kus oli juttu salakaubavastasest kampaaniast 2009. aastal. Postimehe kodulehelt saadud 2009. aasta kampaania oli suunatud salaalkoholile. Kampaania käigus tuletati inimestele meelde, et salaalkohol on ohtlik inimese tervisele (Sulbi, 2009).

Ostja ei ole kindel tootmisprotsessist ega ladustamisest. Müüja ei anna garantiid, et salaalkoholi ostes toode tema tervist ei kahjustaks, mistõttu on salaalkoholi tarbimine omal riisikol. Ostja saab olla kindel Eesti maksumärgiga alkoholi ostes, et see vastab nõuetele

ning seal sees ei ole tervist kahjustavaid koostisosi. 2009. aasta kampaania keskendus kange alkoholi maksumärgile, mis tähendas seda, et maksumärgil oleva numbri järgi oli võimalik kontrollida, kas tegu on legaalse tootega või mitte (Sulbi, 2009).

Tabel 3. Maksu- ja Tolliameti salakaubavastased kampaaniad, koolide külastused ja infomessid 2013-2017. aastal (Autori koostatud; tabel 4 ja 5, lisa 6)

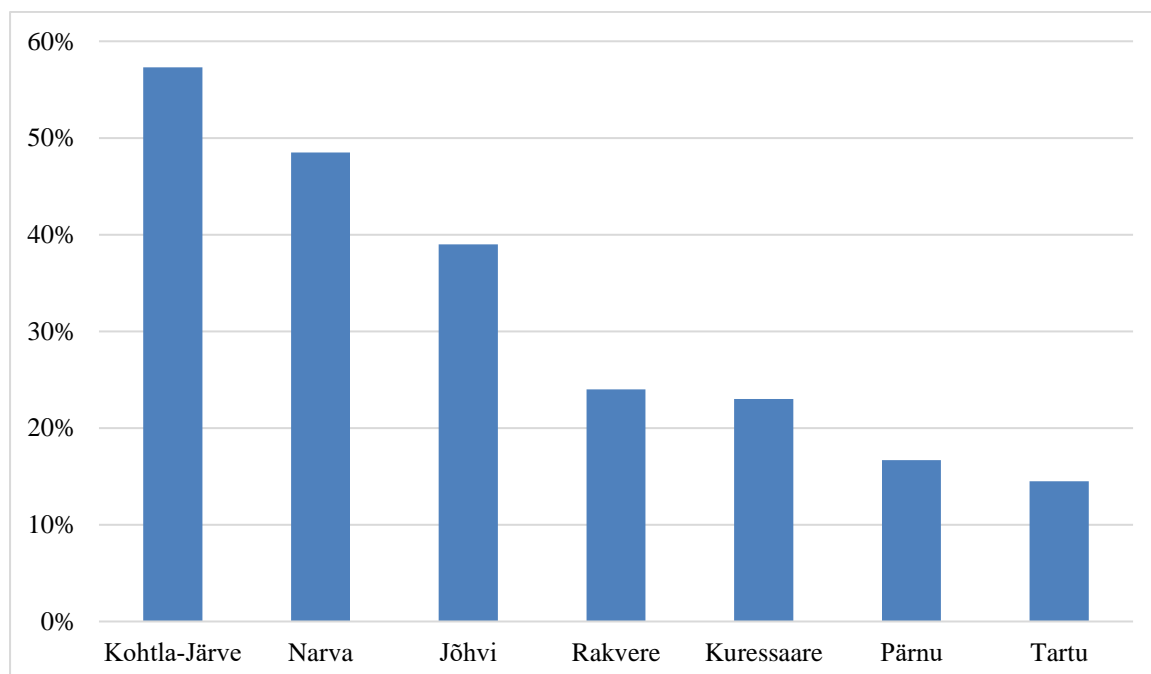
Aasta	Kampaania	Külastus (koolidesse, büroodesse)	Infomess
2013	2	0	0
2014	1	0	0
2015	0	0	0
2016	1	5	1
2017	0	30	5

Ajavahemikul 2013-2016 on Maksu- ja Tolliamet viinud läbi neli salakaubavastast kampaaniat. Kõik kampaaniad aastatel 2013-2016 on keskendunud salasigaretide leviku tõkestamisele. 2013. aastal on Maksu- ja Tolliamet viinud läbi kaks reklaamkampaaniat, millest üks on informatsioonirohke kui teine (vt tabel 3 ja lisa 6).

2013. aasta esimese kampaania tekst on „Ostad salasigarette, toetad kuritegevust!“ Kuritegevuse all mõeldakse vägivalda, varguseid ja narkomaaniat. Paberkandjal oleva reklaamkampaania pöördel on informatsioon sellest, kui suur on salasigaretitäriga kaasnev kahju riigile. Kahju suurus on keskmiselt nelikümmend miljonit eurot aastas, mille eest oleks saanud osta sada viis paakautot, hoida töös sada üksteist kiirabibrigaadi ja maksta aastapalka kahe tuhande kaheksasaja viieteistkümmenele politseipatrullile. (Maksu- ja Tolliamet, 2018d)

2013. aasta teise kampaania sisu seisneb selles, et salasigarette ostes toetab ostja organiseeritud kuritegevust, kus raha liigub edasi kurjategijate kätte. Organiseeritud kuritegevus võib ohustada perede turvalisust, mistõttu on reklaamkampaania alumises servas kirjas andmed, kuhu saab edastada vihje, kui nägid, et keegi müüb salasigarette. 2013. aasta mõlemad kampaaniad keskendusid salasigaretitärile ning keskseks teemaks oli see, et salasigarette ostes toetab ostja kuritegevust (vt tabel 3 ja lisa 6). Kahe kampaania

erinevus oli selles, et 2013. aasta esimeses kampaanias oli välja toodud linnad, kus salasigarettide osakaal on protsentuaalselt suurem. Välja oli toodud viis maakonda ja nende suuremad linnad (vt joonis 1).

Joonis 1. Salasigarettide osakaal maakondades 2013. aastal (autori koostatud)

Joonises 1 on viis maakonda, kus salasigarettide osakaal on suur. Nendeks maakondadeks on Ida-Virumaa, Lääne-Virumaa, Saaremaa, Pärnumaa ja Tartumaa. Ida-Virumaa kohta on välja toodud kolm linna, kus salasigarettide osakaal on suur. Põhjuseks on maakonna asukoht idapiiril, kus piirikaubanduse osakaal on suurim võrreldes ülejäänud nelja maakonnaga. Kolm kõige probleemsemat linna on Kohtla-Järve, Narva ja Jõhvi, kus salasigarettide osakaal moodustab vastavalt 57,3%, 48,5% ja 39%. (vt joonis 1)

2014. aastal viis Maksu- ja Tolliamet läbi ühe salakauba vastase reklaamkampaania (vt tabel 3). Tegemist oli salasigarettide vastase kampaaniaga, mille sisu oli, et salasigaretimüüja ei küsi ostja käest vanust (vt lisa 6). Müüja jaoks ei ole tähtis, kas ostja on vähemalt 18. aastane, et tal oleks õigus sigarette osta. Temale on tähtsam teenitud tulu, mitte see, kas tehing oli seaduslik või mitte. Maksu- ja Tolliameti kodulehel on reklaamkampaania informatiivsem, millele on juurde lisatud 2013. aastal läbi viidud salaturu uuringu tulemused. Uuringus selgus, et 82% vastanutest peab salasigarettide kättesaadavust lastele väga oluliseks probleemiks, 90% Eesti kodanikest arvab, et sigaretid

on musta turu kõige müüdavam kaup ning 77% vastajatest arvab, et salasigaretid on tõsine probleem Eesti ühiskonnas. (Maksu- ja Tolliamet, 2018d)

2014. aasta kampaanial osalesid mitmed kauplused. Jagati salasigaretide vastast kampaaniat tutvustavaid flaiereid ning raadiost lasti salasigaretide vastast meeldetuletust. Salasigaretide vastase kampaania läbiviimisel osales kümme kaupluseketi. Nendeks olid Selver, Prisma, Comarket, Maksimarket, Konsum, Rimi Supermarket, Rimi Hüpermarket, XL Säästumarket, A ja O, Grossi poed ja Aldar Lilleoru kauplus. Kampaania jooksul oli kaupluste siseradiotes kuulda salasigaretide vastast reklaami ning kauplused riputasid hoiatavaid plakateid üles. (Maksu- ja Tolliamet, 2014a)

2016. aastal viis Maksu- ja Tolliamet läbi ühe salakaubavastase kampaania (vt tabel 3). 2016. aasta kampaania sõnum oli „Kuriteod ei toimu pakis, salakaubandus toob need tänavale“ (vt lisa 6). Võrreldes 2014. aastaga ei ole 2016. aasta kampaania sihtrühma poolest erinev. Samamoodi nagu 2014. aasta kampaanias käsitletakse 2016. aasta omas kõige kergemalt mõjutatavama sihtrühmana alaealisi, kuna nende jaoks on salasigaretid kergesti kättesaadavad. Kampaania kutsub inimesi üles teavitama salakaubaga äritsemisest, kuna nii on igaühel võimalus ära hoida kuritegevust. Erinevus seisneb sellepoolest, et antud kampaania oli loodud koos Phillip Morris Internationaliga ning kampaania oli nähtav kõigis Balti riikides. (Maksu- ja Tolliamet, 2018d)

Teada saamaks, kas kampaaniad jätkuvad ka 2018. aastal analüüsitakse Maksu- ja Tolliameti kodulehel edastatavat informatsiooni kampaaniate kohta. Selgus, et 2018. aasta veebruarikuus andis Maksu- ja Tolliamet välja uue salakauba vastase kampaania, mis keskendus taaskord salasigaretide leviku piiramiseks. 2018. aasta kampaania on eelnevate aastate kampaaniatest märkimisväärselt erinev, kuna kampaanial on omaette interneti lehekülg. Kampaania algab küsimusega, kus küsitakse, et kes tegelikult salasigaretide müügist kasu saab. Küsimuse vastus jääb kampaania keskseks sõnumiks, mis on, et salasigaretide pealt teenib organiseeritud kuritegevus, mis mõjutab elanike turvalisust (vt lisa 7).

Sisu poolest on 2018. aasta kampaania sarnane 2013. aasta teise kampaaniaga, kuna mõlemas toodi välja probleemsemad Eesti piirkonnad ning maksukahju. 2013 ja 2018. aasta kampaanias välja toodud kaks linna kattusid. Nendeks linnadeks on Kohtla- Järve ja

Narva, kus salakauba osakaal on vastavalt 32% ja 27%. Sarnasus seisnes veel selles, et nagu ka 2016. aasta kampaania oli loodud koostöös Phillip Morris Internationaliga, oli seda ka 2018. aasta kampaania. Erinevus oli selles, et kampaania lõpus on välja toodud neli erinevat salasigaretide avastust, juurde oli lisatud veel illustratiivsed fotod avastustest, mis annab parema ettekujutuse Interneti leheküljel on jagatud kampaania neljaks osaks- miks teatada salasigaretidest, milline on müügiahel, statistika ning fakte salakauba avastuste kohta (vt lisa 7). 2018. aasta kampaania on võrreldes eelnevate aastate kampaaniatega informatsiooni rohke, kuna annab ettekujutuse salasigaretide müügiahelast, mida eelnevate kampaaniate puhul ei olnud.

Teadsaamiseks, kas ka teiste infokanalite pidi antakse koolinoortele informatsiooni salakaupades sisestatud autor veebilehel Youtube otsingusse sõna „salakaup“. Vastuseks saadi kolm salakaubavastast videot. Salakauba vastase kampaania hulka kuuluvad veel Maksu- ja Tolliametilt tehtud reklaamklippid, mis on valminud koostöös Tallinna Ülikooliga. 2016. aastal on tehtud kaks salasigaretide vastast reklaamklippi. Esimeses reklaamklipis istus meesterahvas oksa peal ning samal ajal saagis oksa, millel ta istus. Reklaami edasiantav mõte oli, et inimesed teataksid salasigaretide müügist. Salasigarette ostes toetab ostja kuritegevust, mis omakorda ohustab ühiskonda, muutes selle vähem turvalisemaks. (Youtube, 2016a)

Reklaamklipi mõte samastub 2013. aasta salakaubavastase kampaaniaga, mille teemaks oli, et salasigarette ostes toetab ostja kuritegevust. Teine reklaamklipp oli suunatud vene keelt kõnelevale sihtrühmale. Reklaamklipis näidati salasigaretide ning tsiviilkäibes keelatud relvade müümist (Youtube, 2016b). Reklaami edasiantav mõte oli samasugune nagu eelneva video puhul, videos näidati kuidas kasteedi ostnud isik ründas tänaval kõndinud isikut.

Viimane reklaamklipp valmis 2017. aastal ning video sisu oli, et inimesed teataksid salasigaretide müümise kohta. 2017. aasta reklaamklipp on sisult sarnane eelneva aasta omaga. Reklaamklipp oli ülesehitatud selliselt, et video alguses mängisid lapsed hoovis jalgpalli ning nendest mõnekümne meetri kaugusel toimus salasigaretide müük. Hiljem pakkus müüja salasigarette lastele. Lastel hoidis silma peal isa, kes märkas ebaseaduslikku tegevust ning teatas intsidendist Maksu- ja Tolliametile. (Youtube, 2017)

Maksu- ja Tolliamet on võtnud üheks sihtrühmaks koolinoored ning Maksu- ja Tolliameti ametnikud on käinud koolides loenguid pidamas. Koolinoortele tuleb kooli ajal jagada informatsiooni salakaupadest ning sellega kaasnevatest tagajärgedest, et ennetada salakaubaga äritsemist. Salakaubaveoga jääb riigil saamata suures summas makse, mistõttu peab koolinoortele rääkima maksude maksmise tähtsusest, kuna sellest sõltub nende tuleviku heaolu. Maksu- ja Tolliameti ametnikud on külastanud koole üle Eesti (vt tabel 4).

Tabel 4. Kooliõpilaste külastused aastatel 2016-2017 (Autori koostatud; lisa 5)

Maakond	Õppeasutus	Sihtrühm
Harjumaa	Gustav Adolfi Gümnaasium	Info puudub
	Kristiine Gümnaasium	6. klass
	Lagedi Kool	6.-8. klass
	Mustamäe Gümnaasium	4. ja 8. klass
	Randvere Kool	4. klass
	Tallinna Inglise Kolledž	3. klass
	Tallinna Lilleküla Gümnaasium	8. klass
	Veskitammi Laagri Lasteaed	5. aastased
	Kuusalu Keskkool	Info puudub
Lääne-Virumaa	Rakvere Ametikool	koolinoored
	Rakvere Põhikool	5. klass
	Rakvere Reaalgümnaasium	7. klass
Ida-Virumaa	Iisaku Lasteaed	lasteaialaps
	Kannuka Kool	koolinoored
Võrumaa	Mõniste Kool	9. klass
	Võru Keskraamatukogu	koolinoored
Pärnumaa	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	Lõpukursuste õpilased
	Tõstamaa Lasteaed	Info puudub
Läänemaa	Kullamaa Kool	8.-11. klass

Esindatud on Harjumaa, Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa, Võrumaa, Pärnumaa ja Läänemaa. Kokku on külastusi koolidesse toimunud viieteistkümmel korral, ühel korral kutsehariduskeskusesse ning kolmel korral on külastatud lasteaedasiid. Kõige rohkem on käidud Harjumaal, millele järgneb Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa. Vastavalt siis üheksal, kolmel ja kahel korral. Kaks korda on käidud veel Võrumaal, Pärnumaal ja üks kord Läänemaal. Koolides on kuulajate sihtrühm varieeruv. Enamasti kuulub sihtrühm

vahemikku 3.-9. klass ning ühel korral on käidud rääkimas gümnaasiumiklassidele 10 ja 11. (vt tabel 4)

Peale koolide külastamise on Maksu- ja Tolliameti ametnikud käinud oma tööst rääkimas kaitseväge pataljonides, kus sihtrühmaks on reservi suunduvad noored. Kokku on käidud rääkimas neljas erinevas pataljonis (Vahipataljon, Logistikapataljon, Staabi- ja sidepataljon, Mereväebaas). Külastused on toimunud üldjuhul üks kord, kuid kaks korda on külastatud Staabi- ja sidepataljoni ning Mereväebaasi. Maksu- ja Tolliameti ametnikud on käinud nii koolides rääkimas kui ka rääkinud koolidele, kes on külastanud Maksu- ja Tolliameti büroosid (vt tabel 5).

Tabel 5. Kooliõpilaste külastused Maksu- ja Tolliametisse aastatel 2016-2017 (Autori koostatud; lisa 5)

Maakond	Õppeasutus	Sihtrühm
Harjumaa	Jakob Westholmi Gümnaasium	2. klass
	Kadrioru Saksa Gümnaasium	9. klass
	Tallinna Kool	1. klass
	Tallinna 32. Keskkool	10. klass
	Keila Kool	3. klass
Lääne-Virumaa	Rakvere Ametikool	Koolinoored
	Rakvere Gümnaasium	2. klass, 4. klass, 9. klass
	Rakvere Reaalgümnaasium	3. klass
	Rakvere Põhikool	4. klass
	Sõmeru Põhikool	4. klass
Pärnumaa	Pärnumaa Kutsehariduskeskus	Koolinoored
	Häädemeeste Keskkool	1. ja 3. klass

Koolid on külastanud Maksu- ja Tolliameti büroosid nii Harjumaalt, Lääne-Virumaalt kui ka Pärnumaalt. Kokku on koolid külastanud büroosid kaheteistkümmel korral. Neist Harjumaa ja Lääne-Virumaa koolid on külastanud viiel korral ning Pärnumaa koolid kahel korral. Külastajate sihtrühm kuulus vahemikku 1.- 10. klass (välja arvatud 5.- 8. klass). Rakvere Ametikooli ja Pärnumaa Kutsehariduskeskuse külastajate sihtrühmaks olid koolinoored. Kõige rohkem on büroosid külastanud põhikooliastme klassid (1.- 4. klass), kokku kümnel korral. (vt tabel 5)

Peale reklaamkampaaniate, koolide külastuste ja vastupidi, on Maksu- ja Tolliameti ametnikud osalenud koolinoortele suunatud infomessidel näiteks Teeviit, Intellektika, Orientiir (vt lisa 5). 26. jaanuaril tähistatakse rahvusvahelist tollipäeva ning selle raames on Maksu- ja Tolliamet korraldanud Tartu Ülikooli Narva Kolledžis tollipäeva, mis on suunatud eelkõige koolinoortele. 2018. aastal korraldatud Tollipäeval tutvustati noortele tolliametniku tööd ning räägiti keeldude ja piirangutega kaupadest (sealhulgas salakaupadest).

Keeldude ja piirangutega kaupadest olid esindatud psühhotroopsed ained, CITESi alla kuuluvad kaubad ning tsiviilkäibes keelatud relvad. Noortele räägiti, mida tähendab CE-märgistus, intellektuaalomandi õigus ning nad said näha, kuidas narkokoer täidab talle antud ülesannet. Varasemalt on tollipäeval tolliametnikud arutanud koolinoortega, kuidas nemad suhtuvad salakaubandusse ning nende poolt pakutud variandid, kuidas saaks salakauba levikut peatada (Õhtuleht, 2016).

Maksu- ja Tolliameti salakaubavastaste reklaamkampaaniate erinevus on selles, et 2009. aasta kampaania keskendus salaalkoholi leviku piiramisele ning 2013.-2016. aasta kampaaniad keskendusid salasigaretide leviku piiramisele. 2018. aasta kampaania erineb teistest sellepolest, et kampaania on sisukam, kuna välja on toodud statistika, kuidas toimub müügiahel ning miks tuleb salasigaretide müügist teatada. Kõikide reklaamkampaaniate sarnasus on selles, et igal kampaanial on lause, mis võtab sisu tervikuna kokku. Maksu- ja Tolliameti 2014.-2016. aasta reklaamkampaaniad on sihtrühma poolest sarnased Maksu- ja Tolliameti koolide külastamisega. Mõlemal on sihtrühmaks võetud koolinoored, kuna nendele on salasigaretid kergesti kättesaadavamad, kuna müüja ei küsi ostja vanust.

Kokkuvõtvalt selgus, et Maksu- ja Tolliamet annab salakauba kohta informatsiooni reklaamkampaaniaid tehes. Reklaamkampaaniad keskendusid salasigaretide leviku tõkestamisele, kus inimesi kutsuti üles teavitama salasigaretide müügist. Üks reklaamkampaania keskendus salaalkoholile, milles informeeriti inimesi, et salaalkohol on tervisele kahjulik ning ostja ei tea, mida alkohol võib sisaldada. Maksu- ja Tolliameti ametnikud on käinud koolides infotunde andmas ning koolid on külastanud Maksu- ja Tolliameti büroosid. Peale infotundide andmist koolides on Maksu- ja Tolliameti ametnikud osalenud koolinoortele suunatud infomessidel. Maksu- ja Tolliamet on

edastanud koolinoortele salakaubaalaseid teadmisi rahvusvahelise tollipäeva raames korraldatud tollipäeval. Tollipäeval on võimalik noortel tutvuda keeldude ja piirangute alla kuuluvate kaupadega (sh salakaup). Maksu- ja Tolliamet annab autori arvates küllaldaselt informatsiooni salakaupade kohta.

2.2. Koolinoorte salakaupade alased teadmised

Lõputöö keskseks teemaks on koolinoorte teadlikkus salakaupadest. Teadlikkus on meelteseisund, asjadest arusaamine ja seoste loomine, mis on seotud aju funktsioneerimisega. Teadlik inimene saab aru teda ümbritsevast keskkonnast ning omab teadmisi erinevate valdkondade kohta. Üheks teadlikkuse mõõtmise meetodiks on arusaamine ümbritsevast, eneseteadvus, ärkvelolek ja käitumise kontrollimine (Ettlinger, 2013). Selles peatükis analüüsitakse salakaupade kohta saadavat informatsiooni, mis suurendavad koolinoorte teadlikkust salakaupadest.

Maksu- ja Tolliamet on aastatel 2016-2017 käinud üheksateistkümnes õppeasutuses jagamas salakauba kohta informatsiooni, samal perioodil on kaksteist õppeasutust külastanud Maksu- ja Tolliameti erinevaid büroosid. Nendest õppeasutustest, kus Maksu- ja Tolliamet käis teavitamas salakaubast tundsid 21% rohkem huvi ja külastasid ka Maksu- ja Tolliameti bürood.

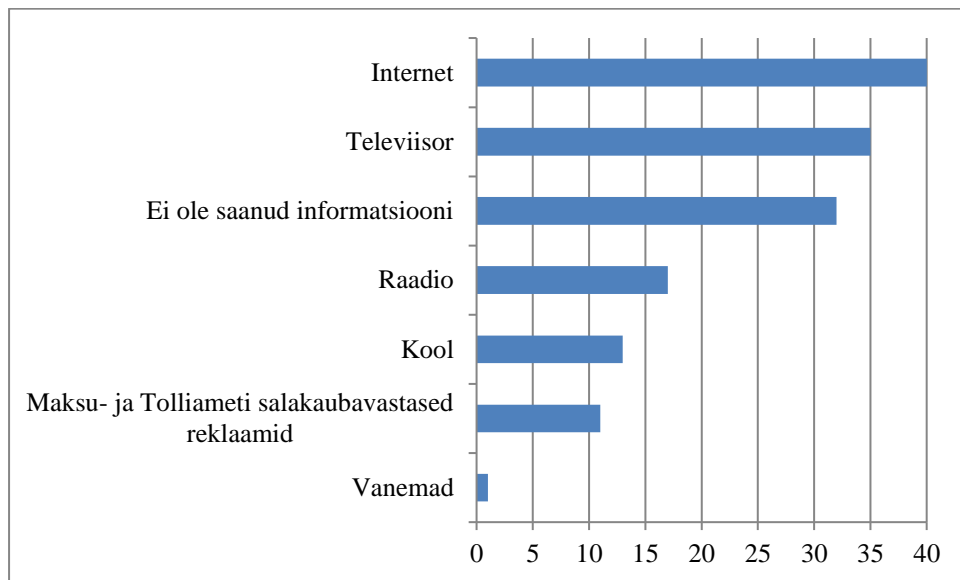
Töö autor on arvamusel, et alapeatükis 2.1. analüüsitud külastused on koolinoorte teadlikkust tõstnud, seetõttu peab autor vajalikuks teada saamaks Väike-Maarja valla koolinoorte teadlikkust salakaupadest, kuna need koolid ei ole külastanud Maksu- ja Tolliameti bürood ning koolides ei ole Maksu- ja Tolliamet käinud infotunde andmas.

Lõputöö autor soovis läbi viia küsitluse kõikides Väike-Maarja valla koolides, kuid Väike-Maarja Gümnaasium ei vastanud. Seetõttu viis autor küsitluse läbi Väike-Maarja valla kolmes koolis (Rakke Kool, Simuna Põhikool, Kiltsi Mõisakool), küsitlus toimus perioodil 22.02 kuni 16.03.2018 ning küsitlusele oli võimalik vastata Google Forms keskkonnas (vt lisa 8).

Küsitlus koosnes kaheksast küsimusest, millele vastamine oli anonüümne. Kokku vastas küsitlusele 92 4.-9. klassi õpilast (sh 43 naist ja 49 meest). Olulisemad tulemused esitatakse

joonistena, et saada paremat ülevaadet. Vastanute hulgas teab 76 (82,6%) kooliõpilast, mis on salakaup ning 16 (17,4%) kooliõpilast ei tea. Küsimus, kas olete saanud informatsiooni salakaupade kohta jagunes võrdselt, 46 kooliõpilast on eelnevalt informatsiooni saanud ning 46 kooliõpilast ei ole.

Küsimusele, kus kohast eelnevat informatsiooni saadi valisid kooliõpilased kõige rohkem interneti, millele järgnes televiisor. 43,5% vastajatest vastasid, et on eelnevalt saanud informatsiooni internetist ning 38%, et on saanud televiisorist. Internetis on salakaupade kohta käiv informatsioon kättesaadav Maksu- ja Tolliameti Facebooki lehel, kuhu postitatakse salakaupade leidudest ning Maksu- ja Tolliameti kodulehel, kus uudiste rubriigis on kajastatud salakaupade avastusi (vt joonis 2).

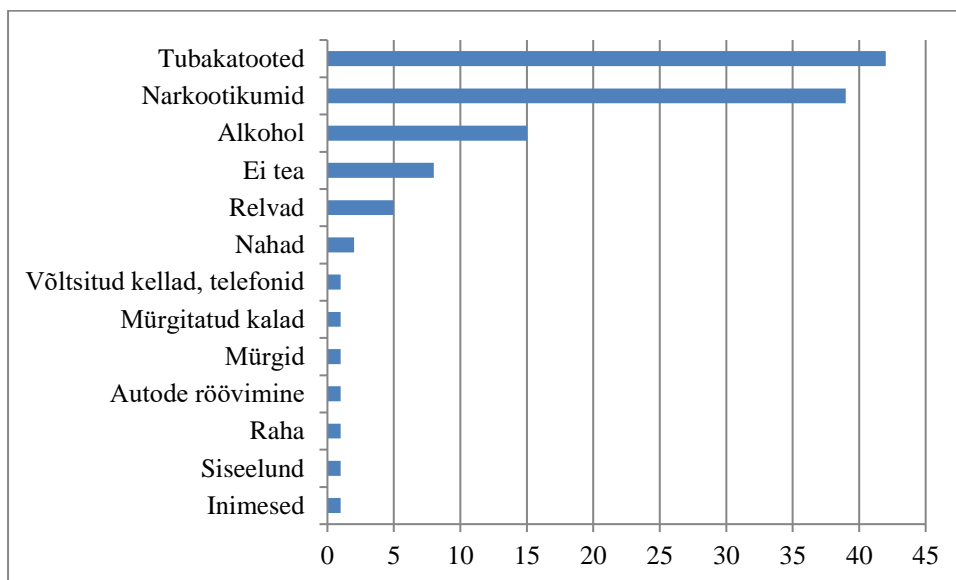
Joonis 2. Küsitletud kooliõpilaste eelnev informatsiooni saamine salakaupade kohta (Autori koostatud; lisa 9)

Rohkemat informatsiooni salasigaretide kohta saab 2018. aasta salasigaretide vastase kampaania kodulehel, kus on täiendavat informatsiooni salasigaretide müügiahela kohta. Maksu- ja Tolliameti salakaubavastastest kampaaniatest on saanud informatsiooni 12% vastajatest. (vt joonis 2)

87% vastajatest vastas ühe või enama salakauba nimetuse, kokku 13 erinevat varianti ning populaarsemaks osutus tubakatoode, mida vastati kokku 42 korda (45,7% vastajatest). 97,6% tubakatoodetest moodustasid sigaretid ning 2,4% moodustas huuletubakas.

Tubakatoodetele järgnesid narkootikumid, mida vastati kokku 39 korral (42,4% vastajatest). Narkootikumidest moodustasid 23,1% kanep, 10,2% kokaiin ning 2.6% valge hiinlane ehk fentanüül. Alkoholist moodustas 13,3% salaviin. Kooliõpilaste hulgas vastasid 5,4% vastajatest, et salakaubaks võivad olla relvad. Vastati, et relvad võivad olla nii külml-, illegaalsed- kui ka registreerimata relvad (vt joonis 3).

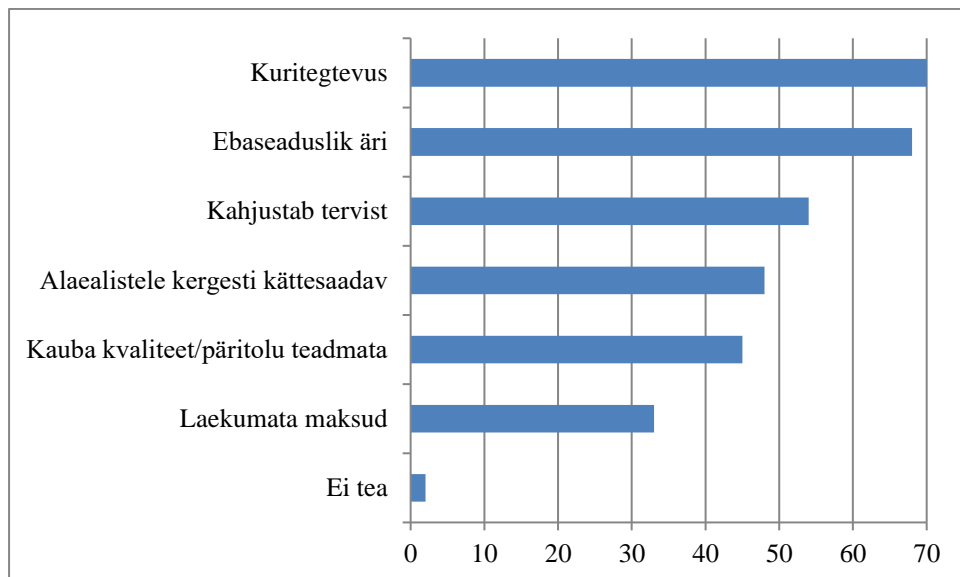
Seega võib järeldada, et Väike-Maarja valla koolide 4.-9. klassi õpilaste oskus nimetada mõnda salakaupa on andnud positiivse tulemuse. Kolm kõige enim vastatud varianti on ühiskonnas suureks probleemiks, kuna salasigaretide ja alkoholi pealt jääb riigil saamata käibemaks ja aktsiis ning narkootikumid suurendavad kuritegevust, mis on ohuks riigi julgeolekule.

Joonis 3. Küsitletud kooliõpilaste poolt vastatud salakaubad (Autori koostatud; lisa 9)

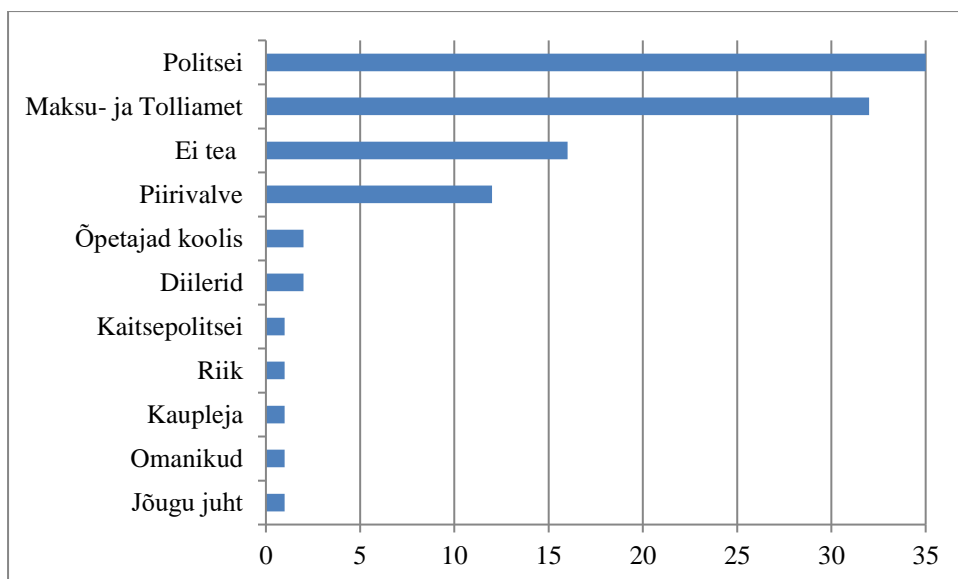
Küsitluse vastuseid analüüsid selgus, et kooliõpilaste arvates on kolm kõige negatiivsemat salakauba tagajärge kuritegevus, ebaseaduslik äri ja tervist kahjustav mõju. Kuritegevust valis 76,1% vastajatest, kuna tegemist on ebaseadusliku äri, siis toetab ostja salakaupa ostes kuritegevust. 58,7% vastaja arvates on salakauba negatiivseks tagajärjeks tervisele kahjulik mõju. Seotud on see sellega, et ostja pole kindel kauba kvaliteedis ega päritolus. 52,1% vastanute seast pidas negatiivseks tagajärjeks seda, et salakaup on alaealistele kergemini kättesaadavam. See vastusevariant on sarnane 2014. aasta reklaamkampaniaga, kus toodi välja salaturu uuringu tulemus, milles oli, et 82%

vastajatest pidas salasigaretide kättesaadavust alaealistele oluliseks probleemiks. Kui poes küsib müüja sigarete ja alkoholi ostes dokumente, siis salakaubamüüjal ei ole tähtis, kas kaup ostab alaealine või täisealine. Temale on tähtsam teenitud tulu (vt joonis 4).

Joonis 4. Küsitletud kooliõpilaste arvamus salakauba negatiivsetest tagajärgedest (Autori koostatud; lisa 9)

Vastuseid analüüsid selgus, et 38% vastajatest arvab, et salakauba levikut kontrollib politsei ning 13% arvab, et piirivalve. 34,8% vastajatest arvab, et kontrollivaks organisatsiooniks on Maksu- ja Tolliamet. Salakauba levikut piiril kontrollib Maksu- ja Tolliamet ning sisemaal kontrollib Politsei- ja Piirivalveamet. Samuti on Maksu- ja Tolliamet ning Politsei- ja Piirivalveamet korraldanud ühisoperatsioone, et tõkestada salakauba levikut. Esile võib tõsta vastuseid Kaitsepolitsei ja riik, mõlemat vastati üks kord, mis moodustab 1,1% vastajatest. Kaitsepolitsei üks ülesannetest on tagada riigi majandusjulgeolek. Majandusjulgeoleku alla kuulub näiteks püsiv maksude laekumine, mida mõjutab salakaubaga äritsemine. Vastusest riik võib järeldada seda, et kaudselt kontrollibki riik salakauba levikut. Riigi üheks olulisemaks tunnuseks on piiritletud territooriumil elavad inimesed ning seal tegutsevad organisatsioonid. Maksu- ja Tolliamet on riiklik organisatsioon ning Maksu- ja Tolliameti ametnike üheks ülesandeks on piirata kaupade ebaseaduslikku käitlemist (vt joonis 5).

Joonis 5. Küsitletud kooliõpilaste arvamus salakauba levikut kontrollivast asutusest (Autori koostatud; lisa 9)

Lõputöö uurimisprobleem on täidetud. Teostatud küsitluse analüüsi põhjal võib järeldada, et Väike-Maarja valla kolme kooli 4.-9. klassi õpilased on teadlikud salakaupadest. Nad oskavad nimetada mõnda salakaupa, teavad, millised on salakauba negatiivsed tagajärjed ning organisatsiooni, kes kontrollib salakauba levikut. Kolm kõige enim vastatud salakapa on ühiskonnas suureks probleemiks, kuna salasigarettide ja alkoholi pealt jääb riigil saamata käibemaks ja aktsiis ning narkootikumid suurendavad kuritegevust, mis on ohuks riigi julgeolekule.

Analüüsist lähtuvalt teeb lõputöö autor Maksu- ja Tolliametile ettepaneku edaspidi koolinoori rohkem kaasata aruteludesse, kuidas nende arvates saab vähendada salakauba levikut, kuidas koolinoortele suunatud teavitustegevust veelgi suurendada ning kaasata koolinoori teavitustöösse.

Kokkuvõtvalt selgus, et Väike-Maarja valla kolme kooli (Rakke Kool, Simuna Põhikool, Kiltsi Mõisakool) õpilased teavad, mis on salakaup ning teavad, millised kaubad kuuluvad salakauba alla. Analüüsist selgus, et kõige enam on koolinoored salakaupade kohta informatsiooni saanud internetist või televiisorist. Internetis on informatsioon kättesaadav Maksu- ja Tolliameti Facebooki lehel ja kodulehel. Televiisorist on võimalik salakaupade kohta informatsiooni saada uudiseid vaadates, kus on teada antud suurematest salakaupade

avastustest. Koolinoorte arvates on peamised salakaubad tubakatooted, narkootikumid ja alkohol. Maksu- ja Tolliamet on süvendanud salasigaretide kontrolli piiril, kuna peamised salakaubad, mida Eestisse tuuakse on sigaretid, millele järgneb alkohol. Peamised negatiivsed tagajärjed koolinoorte arvates on kuritegevus, ebaseaduslik äri ja tervist kahjustav omadus. Salakaupadega kauplemine on ebaseaduslik tegevus, mis suurendab organiseeritud kuritegevust, mille tulemusena jäävad riigil laekumata maksud. Analüüsisist selgus, et koolinoorte arvates tegeleb politsei salakauba leviku kontrollimisega, millele järgneb Maksu- ja Tolliamet. Salakauba levikut piiril kontrollib Maksu- ja Tolliamet ning sisemaal kontrollib Politsei- ja Piirivalveamet. Mõlemad organisatsioonid on teinud ühisoperatsioone, mille eesmärk on olnud tõkestada salakauba levikut. Autori arvates on Rakke, Simuna ja Kiltsi koolide koolinoored küllaldaselt teadlikud salakaupadest ning nende negatiivsetest tagajärgedest.

KOKKUVÕTE

Inimeste teadmised on pidevas muutumises, mis tähendab seda, et iga päev omandavad või täiendavad nad olemasolevaid teadmisi. Koolinoortele tuleb jagada informatsiooni ebaseaduslikest tegevustest, mis võivad nad viia kuritegelike organisatsioonideni ning mis ohustavad riigi julgeolekut. Läbi ennetustegevuse hoitakse noori eemal salakaupadest. Koolinoortele jagatakse informatsiooni salakaupadest ning nende negatiivsetest tagajärgedest, mis kaasnevad ebaseadusliku äriaga. Üheks negatiivseks tagajärjeks on riigile laekumata maksud (tolli-, aktsiisi- ja käibemaks).

Lõputöö aktuaalsus seisnes selles, et siseturvalisuse arengukavas aastateks 2015-2020 on üldeesmärgiks see, et inimesed panustaksid turvalisusse läbi teadlikkuse ja oskuste kaitsmaks ennast ja teisi ohtude eest. Teema uudsus seisnes selles, et lõputöös selgitati välja koolinoorte teadlikkus salakaupadest, mis panustas Maksu- ja Tolliameti 2017-2020 arengukavas olevasse punkti, kus üheks eesmärgiks on suurendada noorte maksu- ja tollialaseid teadmisi.

Lõputöö probleemiks oli see, et ei olnud teada, millist informatsiooni teavad noored salakaupadest. Lõputöö eesmärgiks oli selgitada välja koolinoorte teadlikkus salakaupadest. Eesmärk täideti uurimisülesannetega.

Esimeseks uurimisülesandeks oli analüüsida ja sünteesida teoreetilistest allikatest salakauba ning selle tõkestamise meetmeid ning teadlikkuse mõõtmise meetodeid. Selgus, et salakauba alla kuuluvad võltsitud tooted ja nende ebaseaduslik tootmine ning turustamine; keeldude ja piirangutega kaubad. Euroopa Liidu piiriäärsed riigid (Venemaa, Valgevene, Ukraina) on ohuks salakauba levikule. Peamised salakaubad, mida tuuakse Eestisse on sigaretid ja alkohol. Põhjus, miks inimesed ostavad salakaupa on hinnavahe legaalse ja illegaalse kauba vahel. Salakaup võib olla odav, aga tarbija ei saa olla toote kvaliteedis kindel.

Salakauba tõkestamise meetmeid analüüsid selgus, et salakaubaveo leviku tõkestamiseks teeb Maksu- ja Tolliamet koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga ning Euroopa Liidu liikmesriikide organisatsioonidega. Salakaubaveo leviku tõkestamiseks on kasutusel

röntgenaparaadid ja numbrituvastussüsteemid ning ebaseadusliku kauba konfiskeerimine. Salakaubavedu aitab avastada riskianalüüs, milles määratakse kindlaks riskikriteeriumid kauba saaja ja saatja, päritolumaa, kauba nimetus- ja kood. Salakaubaveo tõkestamiseks tehakse rahvusvahelist koostööd. Eesti teeb koostööd Euroopa Pettustevastase ametiga, ühekoos viidi läbi ühisõppuseid, mille eesmärk oli avastada ja piirata salasigarettide levikut.

Teiseks uurimisülesandeks oli analüüsida Maksu- ja Tolliameti edastatavat informatsiooni salakaupade kohta. Selgus, et Maksu- ja Tolliamet annab salakauba kohta informatsiooni reklaamkampaniaid tehes, salakaubavastaste videotega ning koolide ja infomesside külastusega. Reklaamkampaniad keskendusid salasigarettide leviku tõkestamisele, kus inimesi kutsuti üles teavitama salasigarettide müügist. Üks reklaamkampania keskendus salaalkoholile, milles informeeriti inimesi, et salaalkohol on tervisele kahjulik ning ostja ei tea, mida alkohol võib sisaldada. Maksu- ja Tolliamet on käinud koolides infotunde andmas ning koolid on külastanud Maksu- ja Tolliameti büroosid. Peale infotundide andmist koolides on Maksu- ja Tolliamet osalenud koolinoorte suunatud infomessidel.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida koolinoorte salakaupade alaseid teadmisi Väike-Maarja valla koolinoorte hulgas. Selgus, et Väike-Maarja valla kolme kooli (Rakke Kool, Simuna Põhikool, Kiltsi Mõisakool) õpilased teavad, mis on salakaup ning teavad, millised kaubad kuuluvad salakauba alla. Analüüsist selgus, et kõige enam on koolinoored salakaupade kohta informatsiooni saanud internetist või televiisorist. Internetis on informatsioon kättesaadav Maksu- ja Tolliameti Facebooki lehel ja kodulehel. Televiisorist on võimalik salakaupade kohta informatsiooni saada uudiseid vaadates, kus on teada antud suuremate salakaupade avastustest. Koolinoorte arvates on peamised salakaubad tubakatooted, narkootikumid ja alkohol. Maksu- ja Tolliamet on süvendanud salasigarettide kontrolli piiril, kuna peamised salakaubad, mida Eestisse tuuakse on sigaretid, millele järgneb alkohol. Peamised negatiivsed tagajärjed koolinoorte arvates on kuritegevus, ebaseaduslik äri ja tervist kahjustav omadus. Salakaupadega kauplemine on ebaseaduslik tegevus, mis suurendab organiseeritud kuritegevust, mille tulemusena jäävad riigil laekumata maksud. Analüüsist selgus, et koolinoorte arvates tegeleb politsei salakauba leviku kontrollimisega, millele järgneb Maksu- ja Tolliamet. Salakauba levikut piiril kontrollib Maksu- ja Tolliamet ning sisemaal kontrollib Politsei- ja Piirivalveamet. Mõlemad organisatsioonid on teinud ühisoperatsioone, mille eesmärk on olnud tõkestada

salakauba levikut. Autori arvates on Rakke, Simuna ja Kiltsi koolide koolinoored küllaldaselt teadlikud salakaupadest ning nende negatiivsetest tagajärgedest.

Edaspidi soovitatakse uurida, kuidas on erinevate kooliastmete astme koolinoored teadlikud salakaupadest ning võrrelda tulemusi koolidega, kus on Maksu- ja Tolliametist käidud infotunde andmas ning kus ei ole.

SUMMARY

Peoples' knowledges are changing all the time, which means that they acquire and supplement their exiting knowledge. It has to be shared information to students about illegal activities what could bring to criminal organizations. Through prevention young people are kept away from smuggled goods. Students are information about illegal goods and their negative consequences. One of the negative consequences are uncollected taxes (customs tax, excise, VAT). Moreover, with smuggling the government loses a lot of revenue.

The title of the thesis is „Estonian Pupils' Awareness of Smuggled Goods on the Example of Schools in Väike-Maarja“. The thesis has been written in Estonian language and it contains two main chapter, each containing two subsections in total of 35 pages. The thesis bases on 55 referred sources.

The topic is topical, as the Ministry of Internal Affairs has developed the internal security development plan for years 2015-2020 the general objective is that people contribute to security through awareness and ability to deal with their own and others' protection against dangers. To fulfill this, we need more effective border management, which guarantees financial security and protection of society, because the amount lost by illicit goods affects the state budget. To do this, we will need to contribute to the development of the guarding and protection of the state borders.

The problem described in the research is there is no solid overview what kind of information students know about smuggled goods.

The purpose of the thesis is to find out what kind of information students know about smuggled goods.

In order to achieve the purpose of the thesis, the author has set the following research assignments:

1. To analyze and synthesize theoretical sources of smuggled goods and its prevention measures and methods of measuring awareness.

2. To find out what kind of information the Tax and Customs Board transmits to smuggled goods for students.
3. To analyze students' knowledge about smuggled goods.

In this thesis, two research methods have been used, quantitative and qualitative methods. It includes analysis of theoretical sources. The thesis includes also a survey with students in three schools (Rakke School, Simuna Basic School, Kiltsi Manor School). The survey results have shown that students know what are smuggling goods, and also, they know which goods are smuggled goods. In students' opinion the main smuggled goods are cigarettes, drugs and alcohol. The negative consequences of smuggled goods for students are crime, illegal business and health damage. The main organizations which control the smuggled goods are police and the Tax and Customs Board.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Antonopoulus, G. A. & Hall, A., 2015. Illicit tobacco trade in the EU: the finances of a fragmented business. Rmt: M. Levi., O. Shentov & B. Todorov, toim-d. *Finacing Of Organised Crime*. Sofia: Center for the Study of Democracy, pp. 47-75.

Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seadus (2002) RT I, 26.01.2018, 7.

Basu, G., 2014. Combating illicit trade and transnational smuggling: key challenges for customs and border control agencies. *World Customs Journal*, nr 2 (8), pp. 15-26.

[Võrgumaterjal] Leitav:

[http://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%208%2C%20Number%202%20\(Sep%202014\)/04%20Basu.pdf](http://worldcustomsjournal.org/Archives/Volume%208%2C%20Number%202%20(Sep%202014)/04%20Basu.pdf) [Kasutatud 18.11.2017].

Blue Sky, M., 2010. Getting on the List: Politics and Procedural Maneuvering in CITES I and II Decisions for Commercially Exploited Marine and Timber Species. *Sustainable Development Law & Policy*, 10 (3), pp. 35-55.

Ettlinger, M., 2013. *How can consiousness be measured?* [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.quora.com/How-can-consciousness-be-measured> [Kasutatud 01.04.2018].

Erilaid, T., 2001. *Massiline mürgitus Pärnumaal: vähemalt seitse surnut*. [Võrgumaterjal]

Leitav: <https://www.ohtuleht.ee/111370/massiline-murgitus-parnumaal-vahemalt-seitse-surnut> [Kasutatud 12.11.2017].

Euroopa Komisjon, 2017. *Sigarettide salakaubanduse ja tubakatoodete ebaseadusliku kaubanduse muude vormide vastase võitluse hoogustamine –terviklik ELi strateegia (COM/2013/0324 final, 6.6.2013)“ rakendamise kohta*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/ET/COM-2017-235-F1-ET-MAIN-PART-1.PDF> [Kasutatud 01.12.2017].

EUR-Lex, 2013. *KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE JA EUROOPA PARLAMENDILE Sigarettide salakaubanduse ja tubakatoodete ebaseadusliku kaubanduse muude vormide*

vastase võitluse hoogustamine – terviklik ELi strateegia. Teatis. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=celex:52013DC0324> [Kasutatud 21.11.2017].

European Commission, 2007. *European Commission and JT International (Japan Tobacco) sign 15-year Agreement to combat contraband and counterfeit cigarettes.* [Võrgumaterjal] Leitav: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1927_en.htm [Kasutatud 01.12.2017].

European border and coast guard agency, kuupäev puudub. *Eurosur*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://frontex.europa.eu/intelligence/eurosur/> [Kasutatud 30.11.2017].

European Commission OLAF, 2017. *About the Hercule Programmes.* [Võrgumaterjal] Leitav: https://ec.europa.eu/anti-fraud/policy/hercule_en [Kasutatud 18.12.2017].

Friis, K., Østergaard, J., Reese, S. & Lasgraad, M. Young people's attitudes towards illicit drugs: A population-based study. *Scandinavian Journal of Public Health*, 45 (8), pp. 765-772.

Golunov, S., 2017. Shuttle Trade across Russia's Borders with the Baltic States and Poland: Between Tolerance and Suppression. *East European Politics and Societies*, 31 (4), pp. 885-908.

International Alliance For Responsible Drinking, kuupäev puudub. *What is „unrecorded“ alcohol?* [Võrgumaterjal] Leitav: http://iardunrecordedtoolkit.org/what_is_unrecorded_alcohol [Kasutatud 17.11.2017].

Interpol, 2017. *Millions of medicines seized in largest INTERPOL operation against illicit online pharmacies.* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.interpol.int/News-and-media/News/2017/N2017-119> [Kasutatud 02.12.2017].

Järvinen, M. & Østergaard, J., 2011. Dangers and pleasures: Drug attitudes and experiences among young people. *Acta Sociologica* 54 (4) pp. 333–350.

Koovit, K., 2017. *Maksuamet püüab Läti alkorallitajaid kaameratega*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://arileht.delfi.ee/news/uudised/maksuamet-puuab-lati-alkorallitajaid-kaameratega?id=80486912> [Kasutatud 18.12.2017].

KPMG, 2016. *Project sun: A study of the illicit cigarette market in the European Union, Norway and Switzzrland*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/uk/pdf/2017/07/project-sun-2017-report.pdf> [Kasutatud 21.11.2017].

Justiitsministeerium, 2018. *Kuritegevus Eestis 2017*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kuritegevus-eestis-2017> [Kasutatud 11.04.2018].

Lyon, B.- K. & Popov, G., 2017. Communicating & Managing Risk: The Key Result of Risk Assessment. *Professional Safety*, 62 (11), pp. 35-44.

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) tubaka tarbimise leviku vähendamise raamkonventsioon (2005) RT II, 2005, 15, 46.

Maksu- ja Tolliamet, 2014a. *Kaupluseketid aitavad võidelda salasigaretide levikuga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/uudised/kaupluseketid-aitavad-voidelda-salasisigaretide-levikuga> [Kasutatud 03.01.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2014b. *Sigaretide vastane võitlus*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://vana.sisekaitse.ee/public/Finantskolledz/konverents/2014/U_Koidu_dets_2014.pdf [Kasutatud 01.12.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2015. *Tollitöötajad avastasid rekordkoguse võimalikku dopingainet*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/uudised/tollitootajad-avastasid-rekordkoguse-voimalikku-dopingainet> [Kasutatud 03.12.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016a. *Rahvusvaheline koostöö*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/ameti-struktuur-ulesanded-strateegia/rahvusvaheline-koostoo> [Kasutatud 18.12.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2016b. *Ravimid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/eraklient/reisimine-saadetised-umbrasumine/reisimine-valjastpoolt-euroopa-liitu/ravimid> [Kasutatud 18.11.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2017. *Nädala jooksul avastati postipakkidest 26 keelatud ravimisaadetist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/uudised/nadala-jooksul-avastati-postipakkidest-26-keelatud-ravimisaadetist> [Kasutatud 02.12.2017].

Maksu- ja Tolliamet, 2018a. *Kaupade kaasatamine liiduvälisest riigist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/eraklient/reisimine-saadetised-umbrasumine/kaupade-kaasatamine-liiduvälisest-riigist> [Kasutatud 11.02.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2018b. *Kaupade kaasatamine teisest Euroopa Liidu liikmesriigist*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/eraklient/reisimine-saadetised-umbrasumine/kaupade-kaasatamine-teisest-euroopa-liidu> [Kasutatud 11.02.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2018c. *Kes tegelikult salasigaretide müügist kasu saab?* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://salasuits.emta.ee/?home#> [Kasutatud 10.02.2018].

Maksu- ja Tolliamet, 2018d. *Salasigaretide vastane kampaania*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/uudised-pressiinfo/kampaaniad/salasigaretide-vastane-kampaania> [Kasutatud 27.03.2018].

Mathur, A., 2009. CITES and Livelihood Converting Words Into Action. *The Journal of Environment & Development*, 18 (3), pp. 291-305.

Nõukogu määrus (EÜ) nr 338/97, looduslike looma- ja taimeliikide kaitse kohta nende kauplemise reguleerimise teel (1996) [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.envir.ee/sites/default/files/338.pdf> [Kasutatud 29.11.2017].

Patendiamet, 2017. *Kaubamärgid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.epa.ee/et/kaubamargid/mis-kaubamark> [Kasutatud 30.11.2017].

Politsei- ja Piirivalveamet, 2017. *PPA ja MTA: narkootikumid jõuavad noorteni üha enam postipakis*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.politsei.ee/et/uudised/uudis.dot?id=747795> [Kasutatud 30.11.2017].

Pullat, R. & Pullat, R., 2012. The Vodka Sea: Comparative History Of Spirits Smuggling in the Baltic Sea. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crime Prevention*. 13 (1), pp. 64-73.

Rajavee, A., 2017. *Noad ja kahvlid ehk kuidas MTA sulges Tartumaal salasigaretitehase?* [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.err.ee/601689/noad-ja-kahvlid-ehk-kuidas-mta-sulges-tartumaal-salasisigaretitehase> [Kasutatud 19.11.2017].

Ravimiamet, 2017a. *Narkootilisi ja psühhotroopseid ained ning neid sisaldavad ravimid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://ravimiamet.ee/narkootilised-ja-psuhhotroopsed-ained-ning-neid-sisaldavad-ravimid?group=7#4> [Kasutatud 18.11.2017].

Ravimiamet, 2017b. *Ravimitega reisimine*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ravimiamet.ee/ravimitega-reisimine> [Kasutatud 18.11.2017].

Reisenbuk, K. & Prozes, E., 2017. *Videorepotaaž: vaata, kuidas hävitati 500 liitrit viina*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.postimees.ee/4205259/videoreportaaz-vaata-kuidas-havitati-5000-liitrit-viina> [Kasutatud 01.12.2017].

Relvaseadus (2001) RT I, 09.03.2018, 9.

Rutter, J. & Bryce, J., 2008. The Consumption of Counterfeit Goods: Here Be Pirates? *BSA Publication*, 42 (6), pp. 1146-1164.

Rahandusministeerium, 2017. *Tolli automaatse numbrituvastussüsteemi andmekogu põhimäärus*. Määrus. RT I, 25.08.2017, 11.

Rudzītis, N. & Čeveris, A., 2015. Development of Customs Fiscal Function in Latvia. *Economics & Business*, 27 (1), pp. 23-28.

Siseministeerium, 2015. *Siseturvalisuse arengukava 2015-2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/et/stak> [Kasutatud 27.12.2017].

Steffenak, M. A.-K., Wilde-Larsson, B., Hartz, I. & Nordström, G., 2015. Experience of psychotropic drug use among young people with mental health problems. *Nordic Journal of Nursing Research*, 35 (4), pp. 241-248.

Sulbi, R., 2009. *Maksu- ja Tolliamet alustas salaalkoholi vastast kampaaniat*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.postimees.ee/88889/maksu-ja-tolliamet-alustas-salaalkoholi-vastast-kampaaniat> [Kasutatud 12.01.2018].

Talvik, R., 1998. *Riski hindmaine*. Tallinn: Tolliamet.

Tolliseadus (2017) RT I, 16.06.2017, 1.

Tvrda, K. & Kupka, P., 2015. National criminal markets and finances: VAT fraud. An increasingly sophisticated trade. Rmt: M. Levi., O. Shentov & B. Todorov, toim-d. *Financing Of Organised Crime*. Sofia: Center for the Study of Democracy, pp. 323-383.

Õhtuleht, 2016. *MTA tähistab Narvas rahvusvahelist tollipäeva*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.oh tuleht.ee/714763/mta-tahistab-narvas-rahvusvahelist-tollipaeva> [Kasutatud 20.02.2018].

YLE/PM, 2017. *Vene salasigaretid jõuavad Soome drooniga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://maailm.postimees.ee/4327017/vene-salasisigaretid-jouavad-soome-droonidega> [Kasutatud 03.12.2017].

Youtube, 2016a. *Ära sae oska, millel istud. Teata salasigaretidest*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.youtube.com/watch?v=3spSKb6vmQc&feature=share> [Kasutatud 28.02.2018].

Youtube, 2016b. *Покупая контрабандные сигареты – поддерживаешь преступность*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.youtube.com/watch?v=ZD2KNQ1-ot0&feature=share> [Kasutatud 28.02.2018].

Youtube, 2017. *Teata salasigaretidest/ Let us know about contraband cigarettes.*

[Võrgumaterjal] Leitav:

<https://www.youtube.com/watch?v=qTPEKGrli7Y&feature=share> [Kasutatud 28.02.2018].

Lisa 1. Ravimi koguselised piirangud Eestisse saabumisel

Reisides narkootiliste või psühhotroopsete ainetega on vaja Schengeni õigusruumis Schengeni tunnistust. Väljaspool Schengeni õigusruumi on vaja arsti teatist, kui reisijal on kaasas kuni üks pakk narkootilisi või psühhotroopseid aineid. Rohkem kui ühe paki narkootilisi või psühhotroopsete ainete kaasa võtmiseks on vaja Ravimiameti luba ravimitega välisriiki reisimiseks. (Ravimiamet, 2017b)

Ravimiameti loata võib isiklikuks tarbeks kaasa võtta kuni kümme erineva nimetusega ravimit ning iga ravimit kuni viis jaemüügipakendit. Lemmiklooma tarbeks võib kaasa võtta kuni viis erineva nimetusega ravimit ning iga ravimit kolm jaemüügipakendit. (Maksu- ja Tolliamet, 2016b)

Jaemüügi pakendi suurus (Maksu- ja Tolliamet, 2016b):

1. tahketel ravimvormidel kuni 200 ühikut;
2. pulbritel lahuse valmistamiseks 500 g;
3. homöopaatilistel graanulitel 50 g;
4. infusioonilahustel ja suukaudsetel lahustel 500 ml;
5. süstitavatel ravimvormidel 30 ampulli või viaali;
6. välispidistel ravimitel 200 ml või 200 g;
7. droogidel 100 g;
8. inhaleeritavatel ravimpreparaatidel kuni 200 annust;
9. ravimplaastritel 10 ühikut.

Lisa 2. Reisijale kehtivad piirangud Euroopa Liidu sisesel ja Euroopa Liidu välisel reisimisel

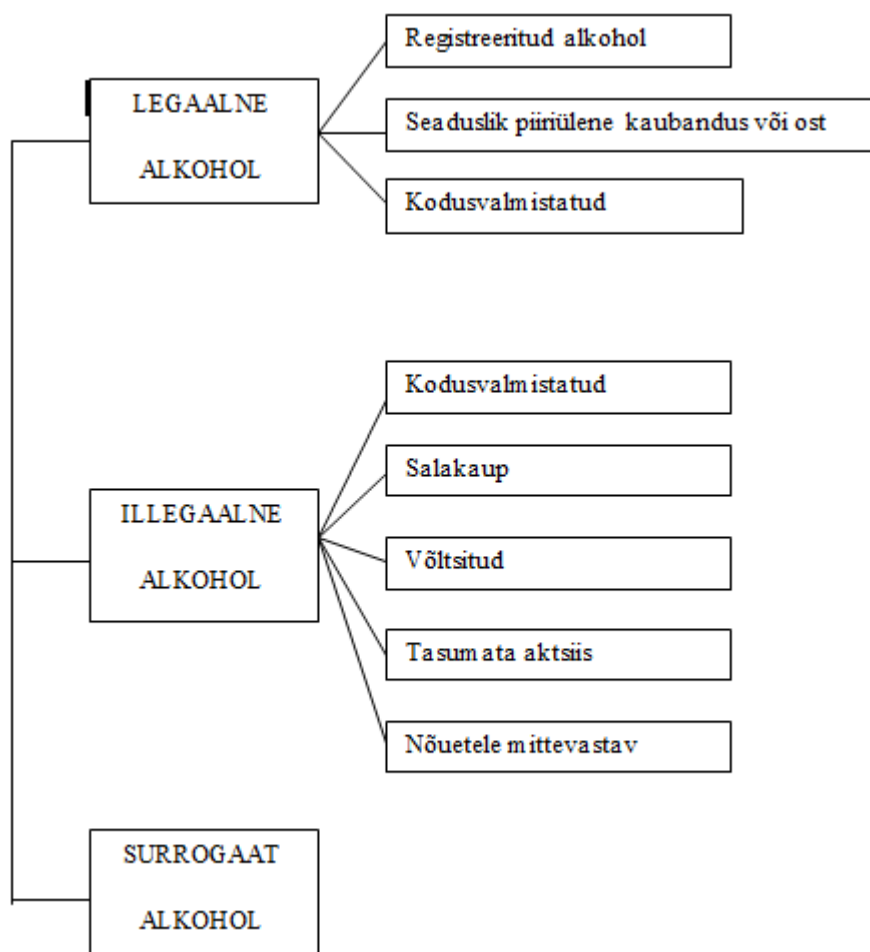
Tabelis on välja toodud alkoholsete jookide koguselised piirangud Euroopa Liidu sisesel ja Euroopa Liidu välisel reisimisel. Alkoholi koguselised piirangud kehtivad vähemalt 18. aastasele reisijale.

Füüsilisele isikule alkoholi koguselised piirangud Euroopa Liitu ning Euroopa Liidus reisimisel (Maksu- ja Tolliamet 2018a, Maksu- ja Tolliamet 2018b; autori koostatud)

Alkoholi nimetus (liitrites)	Euroopa Liidu väline reisimine	Euroopa Liidu sisene reisimine
Vein	4	90
Õlu	15	110
Alkoholne jook alkoholisisaldusega alla 22%	2	20
Alkoholne jook alkoholisisaldusega üle 22%	1	10

Lisa 3. Alkoholi jaotus legaalseks ja illegaalseks alkoholiks

Joonises on välja toodud alkoholi jagunemise legaalseks, illegaalseks ja surrogaat alkoholiks. Legaalne piiriülene kaubandus hõlmab alkohoolseid jooke, mis on ostetud enda tarbeks või on tarbija poolt turule viidud. Legaalse ja illegaalse kodusvalmistatud alkoholi erinevus on selles, et kodusvalmistatud alkoholne jook on siis illegaalne, kui seda toodetakse müügi eesmärgil. (International Alliance For Responsible Drinking, kuupäev puudub)

Alkoholi jaotus (International Alliance For Responsible Drinking, kuupäev puudub; autori koostatud)

Lisa 4. Reisijale kehtivad koguselised piirangud Euroopa Liidu sisesel ja Euroopa Liidu välisel reisimisel

Tabelis on välja toodud reisijale kehtivad tubakatoodete koguselised piirangud Euroopa Liidu sisesel ning Euroopa Liidu välisel reisimisel. Tubakatoodete koguselised piirangud kehtivad vähemalt 18. aastasele reisijale.

Tubakatoodete koguselised piirangud Euroopa Liitu ning Euroopa Liidu sisesel reisimisel. (Maksu- ja Tolliamet 2018a, Maksu- ja Tolliamet 2018b; autori koostatud)

Tubakatoote nimetus	Euroopa Liidu väline reisimine	Euroopa Liidu sisene reisimine
Sigaret (tükki)	40	800
Sigarillo (tükki)	100	400
Sigar (tükki)	50	200
Suitsetamistubakas (grammi)	50	1000
Tubakavedelik (milliliitrit)	20	50
Tubaka tahke aine (grammi)	120	360
Alternatiivne tubakatoode (grammi)	20	50
Käitlemiseks keelatud suitsuvaba tubakatoode	üks pakk käitlemiseks keelatud suitsuvaba tubakatoode tingimusel, et ühes pakis ei ole toodet rohkem kui 50 grammi	kümme pakki käitlemiseks keelatud suitsuvaba tubakatoode tingimusel, et ühes pakis ei ole toodet rohkem kui 50 grammi

Lisa 5. 06.11.2017 teabenõue

From: Monika Maripuu [mailto:monika.maripuu@emta.ee]

Sent: Monday, November 06, 2017 1:10 PM

To: Helle Koitla <helle.koitla@sisekaitse.ee>

Subject: koolide külastused

Tere!

Saadan lingi, millelt leiad koolide külastused

https://docs.google.com/spreadsheets/d/13IGo6k0N6qjJHdXWM41rIpUk_1_eyxJznJueEhXfx0/edit#gid=0 Anna palun teada, kas saad andmetele ligi?

Kui saan veel kuidagi abiks olla, anna märku.

Head soovides,

Monika

Lisa 6. 22.12.2017 teabenõue

Sigrid Vergi

21.12.2017 10:40

Adressaat emta@emta.ee

Tere

Olen Sisekaitseakadeemia Finantskolledži 3. kursuse kadett.

Minu lõputöö teema on „ Eesti koolinoorte teadlikkus salakaupadest“ (juhendaja Helle Koitla).

Palun väljastada aastatel 1991-2016 Teie poolt avaldatud salakauba leviku peatamise kampaania materjalid.

Lugupidamisega

Sigrid Vergi

õpperühma FS150 kadett

e-post sigrid.vergi@kad.sisekaitse.ee

Finantskolledž

Sisekaitseakadeemia

Helerin Rauna helerin.rauna@emta.ee

R 22.12.2017 14:45

Adressaat Sigrid Vergi

Tere, Sigrid

Olen MTA turundusspetsialist ning ametis olnud umbes pool aastat.

Jagan esialgu tehtud kampaaniate visuaale, mida leidsin eelnevate töötajate materjalidest.

Viimaste kampaaniate kohta saab lugeda lisa meie kodulehelt

<https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/uudised-pressiinfo/kampaaniad/salasiigaretide-vastane-kampaania>

Rõõmsaid pühi!

Helerin Rauna

turundusspetsialist

tel 6762626

Maksu- ja Tolliamet

www.emta.ee

**OSTAD SALASIGARETTE,
TOETAD KURITEGEVUST!**

**ПОКУПАЯ КОНТРАБАНДНЫЕ
СИГАРЕТЫ, ПОДДЕРЖИВАЕШЬ
ПРЕСТУПНОСТЬ!**

**НАРКОМАНИЯ
ВАРГУСЕД
ВЪГНВАЛО**

**НАРКОМАНИЯ
ВОРОВСТВО
НАСИЛИЕ**

Vihetelefon • Информация о нарушениях
800 4444
www.emta.ee

MAKSU- JA TOLLIAMET

СЪИЗЪЕМАННЕ КАЛУСТАВ ТЕЕ ТЕРВИТ. КУРЕНИЕ ВРЕДИТ ВАШЕМУ ЗДОРОВЬЮ.

**Sinu pere
turvalisus
on ohus!**

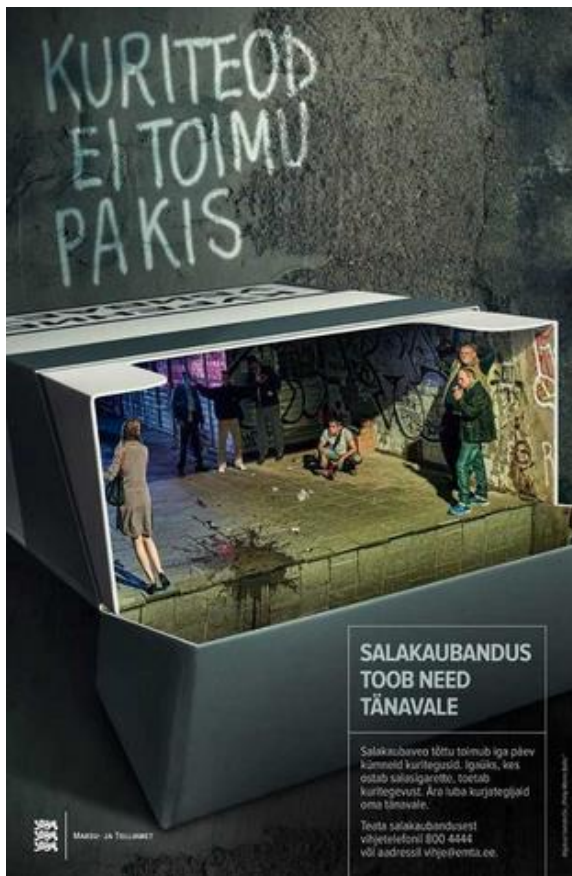
Salasigaretiäri toetab
organiseeritud
kuritegevust.

ISEGI ÜKS ON LIIGA PALJU.

MAKSU- JA TOLLIAMET

Kas nägid, et müüdi salasigarette? Anna sellest teada! vhje@emta.ee, [mobillist emta.ee/teata/est](http://mobillist.emta.ee/teata/est), tel 800 4444

Lisa 7. Maksu- ja Tolliameti 2018. aasta kampaania

KES TEGELIKULT SALASIGARETTIDE MÜÜGIST KASU SAAB?

Salasigaretid teenivad organiseeritud kuritegevusele aastas kümneid miljoneid eurosid!

Aita hoida meie riik turvalisem, teata salasigaretide müüjatest!

MIKS TEATADA?

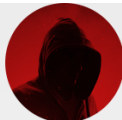
- 1** Salasigaretide äri mõjutab oluliselt Sinu kodukoha turvalisust. Salasigaretide müügi taga on kurjategijate ahel, mis mõjutab kuritegevuse kasvu Sinu naabruskonnas.
- 2** Salasigaretide ostul ei saa olla kindel nende kvaliteedis. Salasigaretide ahelas turustatakse ka järgi tehtud sigarette, milles sisalduva üle puudub igasugune kontroll. Lisaks ei pruugi salasigaretid olla isekustuvad, mis omakorda suurendab tulekahjude tekke tõenäosust.
- 3** Salasigaretide müük on ebaseaduslik tegevus. Müügist saadud tulu rahastab organiseeritud kuritegevust.
- 4** Salasigaretide müüjad ei küsi ostja vanust. Kuna ebaseadusliku tegevusega ei järgita seadusi, siis müüakse salasigarette ka alaealistele.
- 5** Salasigaretide müügist jäävad laekumata aktsiis ning käibemaks. Sellevõrra ei arene riigi poolt pakutavad teenused ja ei kasva makstavad toetused.

Ole tähelepanelik ja teata salasigaretide müügist, et Sinu kodukant oleks turvalisem!

vihje@emta.ee ☎ 800 4444

Vihjeinfo edastamisel saad soovi korral jääda anonüümseks.

MÜÜGIAHEL

MAALETOOJAJA

ÜLERIGILINE VAHENDAJA

LÕPPMÜÜJA VARUSTAJA

LÕPPMÜÜJA

Eestis koosneb salasigaretide müügiahel üldjuhul neljast lülist, kellel kõigil on täita oma roll.

- Müügiahel algab maaletoojast, kes varustab teisi ahela lülsid.
- Ülerigiline vahendaja saab maaletoojalt kauba ning toimetab selle üle Eesti laiali.
- Lõppmüüja varustaja toimetab kindlas paikkonnas ning on otseselt juba seotud toodete jaemüügi korraldamisega.
- Lõppmüüja tegeleb vaid jaemüüuga ning neid on arvuelt ka kõige rohkem.

Salasigaretide müügil teenivad suurima kasumi need, kes on ahela eesotsas ning kellel on ka kõige otsesem seos organiseeritud kuritegevusega. Kusjuures salasigaretide äri ei pruugi olla nende inimeste ainus ebaseaduslik äri.

KUMMALISI FAKTE SALASIGARETIÄRIST

#2 Rehvirõhuks salasigaretid

Narva piiripunkti peatasid tolliinspektorid punase Hyundai, et teha rutiinne kontroll. Kontrolli käigus aga hakkas tollikoer auto rehvide vastu tõsiselt huvi tundma. Lähemal vaatlusel avastati sõiduki rehvidest üle 13 000 sigareti, mis ei olnud muidugi auto omaniku poolt deklareeritud. Tolliametnikud pidasid salakauba kinni ning määrasid rikkujale rahaträhvi. Lisaks tunnustati rikkuja Schengeni viisa kehtetuks ning talle koostati niki sisenemiskeeld.

KUMMALISI FAKTE SALASIGARETIÄRIST

#3 Seest õones kivivill

Narva maantee piiripunkti võimas läbivalgustusseade valgustab päevas keskmiselt 10-15 rekkat ja 20-25 sõiduauto. Tähelepanelikud tolliametnikud on seejuures väga oluline faktor, et näiteks märgata kivivilla sisse peidetud salasigarette. Just sellise avastuse tegid Narva piiripunkti tolliametnikud, leides kivivilla pakidesse spetsiaalselt lõigatud tühimikest üle 25 000 salasigaretit.

KUMMALISI FAKTE SALASIGARETIÄRIST

#4 Hoolikalt läbimõeldud topeltpõrand

Pärast rutiinset kaubiku läbivalgustust, otsustasid Narva tolliinspektorid saata Ford Transit kaubiku lisalabivaatusele. Tollikoer kinnitas kahtlust, et kaubiku põrand on vaja lahti lammutada. Sõidukisse spetsiaalselt ehitatud topeltpõranda alt leidsid tolliinspektorid üle 25 500 salasigaretit, mis olid hoolikalt kleelindiga üksteise külge pakendatud ning asetatud roosteabast plekist valmistatud sahtlite sisse.

Kampaania on valminud koostöös Philip Morris Eesti OÜga.

Maksu- ja Tolliameti 2018. aasta salasigaretide vastase kampaania kodulehe väljavõte (Maksu- ja Tolliamet, 2018c).

Lisa 8. Küsimustik Väike-Maarja valla koolide õpilastele

1. Sugu

Mees

Naine

2. Mitmendas klassis Te käite?

3. Kas teate, mis on salakaup?

Tean

Ei tea

4. Kas olete saanud informatsiooni salakaupade kohta?

Jah

Ei

5. Kus kohast informatsiooni saite?

Internet

Televiisor

Kool

Maksu- ja Tolliameti salakaubavastased kampaaniad

Ei ole saanud informatsiooni

Muu

6. Nimeta mõni salakaup

7. Millised on salakauba negatiivse tagajärjed?

Laekumata maksud

Kuritegevus

Kahjustab tervist

Kauba kvaliteet/päritolu teadmata

Ebaseaduslik äri

Alaealistele kergesti kättesaadavad

Muu

8. Kes kontrollib salakauba levikut?

Lisa 9. Väike-Maarja valla koolide küsitlus

Tabelisse on koondatud vastused küsimustikule (vt lisa 8).

M/N	Kl	Tean/ei tea eelnevalt	Eelnev informatsioon salakaupade kohta	Informatsiooni allikas	Salakauba nimetamine	Negatiivsed tagajärjed	Salakaupa kontrollib
M	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Tups	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ment
M	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Tobi	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
M	7	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad	Suits	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik	Maksu- ja Tolliamet

						äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	
N	7	Tean	Jah	Televiisor	Narkootikumid	Kuritegevus, kahjustab tervist, alaealistele kergesti kättesaadavad	Tolliamet
M	9	Tean	Jah	Televiisor	Suits, alko	Ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Maksu- ja tolliametnikud
M	7	Tean	Ei	Televiisor, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad	Tobi, alko	Kuritegevus, ebaseaduslik äri	Jõugu juht
M	7	Tean	Jah	Internet, televiisor	Alkohol, suitsud, uimasid, nahad	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Tolliamet
N	-	Tean	Jah	Kool	Kanep	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Kapo
M	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni	Ebaseaduslikud sigaretid, alkohol, teatud	Kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik	Tool, politsei

				salakaupade kohta	loomanahad, külmrelvad	äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	
M	7	Ei tea	Jah	Internet, kool	Xing xong	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Õpetaja
M	7	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Vene suits	Kuritegevus, ebaseaduslik äri	Politsei
N	6	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei
N	6	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei
N	6	Tean	Jah	Televiisor	Suits	Ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadav	Politsei
N	6	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Kuritegevus, kahjustab tervist	Politsei või õpetajad koolis
M	6	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni	Salaviin	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab	Politsei

				salakaupade kohta		tervist. Kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	
M	6	Tean	Ei	Televiisor	Kanep. valgehiinlane	Kuritegevus, kahjustab tervist. Ebaseaduslik äri	Ei tea
N	9	Tean	Jah	Internet, televiisor	Sigaretid, alkohol	Kahjustab tervist, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
N	9	Ei tea	Ei	Internet, raadio, kool	Narko, salasuits, salaalkohol	Laekumata maksud, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
M	9	Tean	Jah	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Salaviin, salasuits	Kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Maksu- ja Tolliamet
M	8	Tean	Jah	Internet	Salasigaretid	Laekumata maksud	Ei tea
N	7	Tean	Jah	Internet	Suitsud, narkootikumid	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba	Ei tea

						kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	
N	8	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narko	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
N	8	Tean	Ei	Internet, televiisor	Narkootikumid	Laekumata maksud, kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Maksu- ja Tolliamet
N	8	Tean	Jah	Internet, televiisor, kool	Suitsud	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei
N	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Kanep	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea

N	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Tubakas	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
M	7	Tean	Jah	Internet, televiisor	Narkootikumid	Kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Riik
M	8	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad	Tubakas	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Piirivalve
M	8	Tean	Ei	Internet	-	Laekumata maksud	-
M	8	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Narkootikumid	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele	Piirivalve

						kergesti kättesaadavad	
N	8	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narkootikumid	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Toll
M	8	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei oska	Ma ei tea	Ma ei tea
M	8	Tean	Ei	Internet, raadio	Registreerimata relvad	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist	Politsei
M	8	Tean	Jah	Internet, televiisor, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad, Vanemad on rääkinud	Salasuits, alkohol, narkootikuna, võltsitud kellad, telefonid	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Toll, maksuamet, politsei
N	8	Ei	Televiisor	Relvad	Relvad	Laekumata maksud, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Tolliamet
N	8	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Salasigaretid	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Toll, politsei

M	8	Tean	Jah	Televiisor, raadio	Narkootikumid, suitsud	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Toll
N	8	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narkootikumid	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Toll
N	8	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Alkohol	Kuritegevus, ebaseaduslik äri	Politsei
N	8	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Narkootikumid	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei
N	8	Tean	Ei	Internet, televiisor	Loomad, tubakatooted, relvad	Laekumata maksud, kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ma ei tea

N	5	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Ei tea	Ei tea
M	5	Tean	Jah	Televiisor	Salasuitsud	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri, alacalistele kergesti kättesaadavad	Piirivalve
N	4	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narkootikumid	Ebaseaduslik äri	Piirivalve ja politsei
M	4	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Kanep, suitsud	Kuritegevus	Piirivalve
N	5	Tean	Jah	Televiisor	Mürgitatud kalad	Kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Kaupleja
N	5	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Ei tea
N	4	Ei tea	Ei	Kool	Ei tea	Kauba kvaliteet/päritolu teadmata	Ei tea
M	5	Tean	Jah	Internet, kool	Tubakas	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist	Ei tea

N	4	Ei tea	Jah	Internet, kool	Arvuti	Laekumata maksud, kahjustab tervist	Arvuti
M	4	Tean	Jah	Internet	Kokaiin	Kuritegevus, kahjustab tervist	Politsei, piirivalvur
N	4	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Kanep, autode röövimine	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei, piirivalve
M	4	Tean	Jah	Internet	Kokaiin	Kuritegevus	Politsei, piirivalvur
N	4	Ei tea	Jah	Internet	-	Kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei, piirivalvur
M	4	Tean	Jah	Televiisor	Salasuitsud	Ebaseaduslik äri	Politsei, piirivalvur
M	4	Tean	Jah	Internet	-	-	-
N	4	Tean	Ei	Televiisor	Kokaiin	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei
M	4	Tean	Jah	Internet	Mürgid	Kuritegevus	Omanikud
N	4	Tean	Ei	Internet	Kanep	Kuritegevus	Politsei
M	7	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio, Maksu- ja Tolliameti	Sigaretid	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba	Maksu- ja Tolliamet

				salakauba vastased kampaaniad		kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	
N	6	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Salasigaretid	Kuritegevus, ebaseaduslik äri	Politsei
M	7	Tean	Jah	Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased reklaamid	Salasuitsud	Laekumata maksud, kahjustab tervist, kuritegevus	Maksu- ja Tolliamet
M	6	Tean	Ei	Internet, televiisor, raadio, kool	Narkootikum	Kuritegevus, kahjustab tervist	Ment
M	6	Tean	Jah	Internet, televiisor	Narkootikumid	Laekumata maksud, kuritegevus, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Diilerid
M	6	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Kanep	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Ei tea
M	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narkootikumid	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele	Maksu- ja Tolliamet

						kergesti kättesaadavad	
M	7	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Ei tea	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Piirivalve
N	6	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Salasigaret	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Politsei
M	7	Tean	Ei	Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased reklaamid	Tubakas	Kuritegevus	Toll
M	9	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio, kool, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad	Suits	Kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Diilerid
M	9	Tean	Jah	Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased reklaamid	Salasigaretid ja alkohol	Kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele	Maksu- ja Tolliamet

						kergesti kättesaadavad	
M	9	Tean	Ei	Internet	Kanep	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata	Politsei
N	9	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Narkootikumid	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Maksu- ja Tolliamet
M	9	Tean	Jah	Internet, televiisor, raadio	Kanep, kokaiin, suits	Laekumata maksud, kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Toll
M	9	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Suits	Laekumata maksud, kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei, toll, piirivalve
N	9	Ei tea	Jah	Internet, televiisor, raadio	Suitsud, narkootikumid	Kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Politsei

M	9	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Alkohol	Kuritegevus, kahjustab tervist, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei
M	9	Tean	Jah	Internet, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased kampaaniad	Inimesed, alkohol, tubakas	Laekumata maksud, kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Maksu- ja Tolliamet
M	9	Tean	Ei	Ei ole saanud	Siseelundid, sigaretid, alkohol, narkootikuna, illegaalsed relvad	Laekumata maksud, kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei, Maksu- ja Tolliamet
N	9	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Tubakatooted	Kuritegevus, kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei
N	9	Ei tea	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Tubakatooted	Kahjustab tervist, ebaseaduslik äri	Politsei
M	7	Tean	Jah	Internet, raadio	Salasigaretid	Laekumata maksud, kauba kvaliteet/päritolu	Maksu- ja Tolliamet

						u teadmata, alaealistele kergesti kättesaadavad	
M	7	Ei tea	Ei	Internet	Narkootikumid	Kuritegevus, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Tolliamet
N	7	Tean	Jah	Internet, kool	Tubakas	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Politsei
N	7	tean	Jah	Kool	Narkootikumid	Kuritegevus, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Tolliamet
N	7	Tean	Jah	Internet, televiisor, Maksu- ja Tolliameti salakauba vastased reklaamid, ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Narkootikum	Kuritegevus, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Tolliamet
N	7	Tean	Jah	Televiisor	Narkootikum	Kuritegevus, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, alaealistele	Tolliamet

						kergesti kättesaadavad	
M	7	Tean	Jah	Televiisor	Narko	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri	Tolliamet
N	7	Tean	Ei	Ei ole saanud informatsiooni salakaupade kohta	Salasuits	Kuritegevus, kahjustab tervist, kauba kvaliteet/päritolu teadmata, ebaseaduslik äri, alaealistele kergesti kättesaadavad	Maksu- ja Tolliamet
M	7	Ei tea	Jah	Televiisor, raadio	Alkohol	Kahjustab tervist	Politsei
N	7	Ei tea	Ei	Kool	Raha	Laekumata maksud	Politsei